

(1)

קָמַקָּא וְפָמְקָא וְיָ אָמַר פִּי אָמַר פִּי אָמַר
תַּעֲבַר יָת הַרְבֵּיאַת הַרְבֵּיאַת גֵּי אֵתְרָהּ
שִׁמְרָה יַעֲבַר קְרָבְקָה דְהוּא יַעֲשִׂי
יְתַּעֲמִינְא תַּאֲרִין מִקְרָבֵהּ

רשיי
 לא כהכה עינתיה ולא כה לכה (כמה ימי) אלא מכה ופיעט מיעט "עדר", ולא אמר אינו יכול לעון הווה עולמו לא חולל חיי רשאי (משנה) שיעולה ממנו הכבוד עמה ומנו דע שלג יהיה יכול לו יהיה שמש כמו בשמש ויחנה ליהושע: דהא אמר אלי. זה פירוש לא חולל מחרתו, מנין דע שלג יהיו כמו ויקי כי יתלכו כח, לזה ער ללאם ולבנה לפי"ה, שהי' אמר אלי: **אצבי דויים**. אמר שלג שמש כמו המשי לא חו ולא להנה ולא למר מעו, אלא שמש לפי שיה אמר אלי, ורק מה"כ יכול למכש

שפי"י, "ויים" דיימ זה לעוטה, כי מקובל זה וקשה מנין דע, לזה פירש קודם אמר שומנה רשות ליהושע ואין מנלמה נוגמת כמכרתה, גם אמר כי אלו לא מעטור ואמס מוכיבס לעטור ומזה דע שהימס ויס ממהה (משיין ערד לקמן שמימס על שיער הכרל), לזה הבל המסך אמר ונפסק רבוץ, ורק מה"כ עכ לפיכך דע אמר על לא חולל ללאם ולבנה (פ"ה), ומה שאמר יכול שמש כמו היה יתא ענטור זה מואמרו כן קרי"כ שיה פליה ענטורא פירקשו שאין זין מואר, חולל האמנה שאמר אמר משני מועב הוא שפירס מלאו קרי"כ שיה צמאמס דלקאמן (פ"ב): א פי"ה היה מלאים הנוץ היה שולט בו במוטו בשלוותו, ולא כמו מוליס ווקייס לזה פירסי"י בצווה לא כחם ולמלחמה כמו עכ"ל פי' למלחמה הנוץ היה שולט בו ונחזיק ממש כדמיי נעורמו, ועל לא כח ומשני כח עזס פארבייס אים פונציס כמאמרד ומי"י: עס כמס, ונמוטש פ"י דבכה פירסי"י אף משמע לא הפסק מואר פיער, ושעיו מואר פיעס נאו ג"כ ממומס מיעטו כמאמרד ומי"י: ד) אין ילענו למר שפי"י הוא"י לפי, שזה רמזיק, אלא זה שיענו, כלומר מואמרו זה' אמר אל זה מן טעם על לא חולל, וחזני דעב נוסף לפי דרך רמזון זת, ודוגממו (כד"ל צ"ה) ואזס אין לעטור את האלונה ופירסי"י לפי שאמס אין, וסוף כל סוף דמוק הוא פפירוס הוא"י, לזה מניח מה"כ שהוא דעב נוסף

אור חזיים

אור על דרך אומרו בספר הוהכר (מ"ח ר"ה): ויל' האמר המזדמן לפי"י) שומחסם אליו זכרון של כד נפקת נקמתה מצד גס צוליון מלחין (לכרעיין) הוסי"כ כמו שפירשו בפרקים אחר. ערד נחשוון יומיון לית בר גס שלוט בשמחיהו"י, ערד נחשוון צמייכות ופי' אמר אלו למאמר לא חולל וגוי לומר להס טעם שפכיר שהימס מלאו ימיו ושנחשוון, לכהויע נאמנות ענדותו לצורה צירך הוא, שהס הכנסה שמשנהו הכעסי"י, מדרך הצדיקים לטעלים אלא יוכל ערד ללאם ולכא אס יאמר אלו כי עעבר להס טעם הכרתו דצבד משני טעמיס, אחד לא לאלץ ולא היה נמנע מזל' שלא היה יכול ללאם ולכא חולל ערד ללאם ולכא שבעה ממני הכרות ויחנה ליהושע, שנית שהי' אמר אלו לא מעטור את הירדן ז' אלקי' אלקיך הוא וגוי' הוא יאמר וגוי' הולך הוה"י מהה הכיר כי קרבו ימי הפקודה, וללרד זה לומר שפי פעמיים הוא ולא הספיק בצמחיהו"י, ופי"ה) נתן טעם להס לחיוון הווס וצדנו צה על נחשוון נחמסם על פפירוסו ואמר וחסרו שפי דכריס ופי"ה) נתן טעם להס לחיוון הווס וצדנו צה על

אור בדיד

אור בדיד
 ד) זה כעין פירוש רש"י ויל' דפ"ה. **ב) שפירש צילמה שממנו**. י) ואמס הנה מוכיבס לעטור את הירדן, אלא ורש"י שפירס מלאו. **יא) פי' דלכינו זה ממדך הוא"י של סיבט זה' שפי פי' רש"י ויל' הילי' כי ה', ולכרעינן הוא טעם נוסף מנין דע לכוין בוחת מודם הווס, ומה שאמר וללרד זה, ולא אמר ולכרעינן, לפי שנידך בה אלו כן. **יב) שיהא זון פפירוס**. **יג) כיהל רדות שהוא יוס הממהה וניין כפ' ושממטן כממוק ורשעס הווס**. **יד) ולפי דרך זה פי' לא חולל בשמחיהו' לממר אין כי כח, וערד שפי וגוי'.** **יט) פי' נאמס שפירס מיומריס, ולו יהיה שאינו כן ולרד' לממר הוא, על כל פנים די נאמס פופי"ה הוא שער****

לֹאֲרָא וְנִלְתָּה כְּשֵׁרָה וְיִדְבַר אֶת־דִּבְרֵי־קִרְיָם
הָאֲלֹהָה אֶל־לִפְי־שָׂרְאֵל: ב וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם פְּרָמְאָה וַעֲשָׂרִים שָׁנָה אָנָּכִי
הָיִיתִם לֹא־אוּכָל עוֹד לָעָאָת וְלָבוֹא

רשיי
 א) אין קושאל למה מניח רכינו זמא דר"ה, עקן דרעו להמחיל כריס הפסחה הם שליט עממיל דנריס עילוי, וכן הוא כפי מואר ופי' רש"י, גם יס למר שז' גם כן חליה שלג היה מוטל בעטה מממה מולי ומולמות שפיר וילן משה (כ"ה): **ב) קשה לרדני משקל מימס לא חולל שהוא לעטור**

אור חזיים

א. א. וילך משה. צריך לרעס להיקן הבל, הכשעים מוכרירס את פנס כי אונים בעלי נפש ויחמון מוכס שהכל למשכן ביה צמלח השס, ובס' אמר וילן משה פירוש רוח הכוים שנו שחקרא משה הלכה כסדר הכרנול למי שמנוע קאן, ונהיה לנפשו לשון זכר"ה, כי הוא סימן לנולד הכפס כשמכיה כמדורגת זכר, והרדעי הכתוב כנה שאמר וידבר את וגומר"י) שפירש צהלכמה וכפירי שפדיע קאן ציוס הכוא כמאמריו כן מואר וגוי' אכני היוס ולמרו ויל' (ר"ה י"ה) היוס מלאו ימיו ושנחמו, ולא חואמר מנין דע משה ציוק ויוס הממיה, הלא אמרו ויל' כי מיוס שונמוס הללוס ער ויוס הממיה הם חרכביעס ויוס, ומי ויעס הכרדיס יומר ממשס והשביל ויעס ויוס קאן, והכנה כוז מוטבת הוא לנדולו עולם, ועיין מה שפירשמי בפסוק (צדלשות מ"ז כ"ט) ויקרבו ימי ישראל:

אור בדיד

אור בדיד
א) וכן השמים נמוס דרמס האל לגמית סס לפני כפי סס נאמנו. **ב) שיהי אומר נלאו פכר פפי"ה עמל נפס חמה, משמע שיש אלו שליט בעל נפש**. **ג) הם שמש לשון וקנף, והילולי וחקל משה**. **ד) כהס שמש לשון ירדנל כן מהה ויל', והמחשיבס הוסיק חאן מימס, כלי' כמאמס שיה מוטבת המלאה, ומשמח פי' למה להקדמה חולם היל' לירדנל אל כל ירחאל כן מלה וגוי', והמחשיבס הוסיק חאן מימס, כלי' כמאמס שיה מוטבת המלאה, ומשמח גדול הוא**. **ז) סכס מוכרניס כממות ונלאומי**. **ח) קול קושית דפי"ה ויל' הוא מהר לא כהמה שיער וגוי'**

אור בדיד

א) וכן השמים נמוס דרמס האל לגמית סס לפני כפי סס נאמנו. **ב) שיהי אומר נלאו פכר פפי"ה עמל נפס חמה, משמע שיש אלו שליט בעל נפש**. **ג) הם שמש לשון ירדנל כן מהה ויל', והמחשיבס הוסיק חאן מימס, כלי' כמאמס שיה מוטבת המלאה, ומשמח פי' למה להקדמה חולם היל' לירדנל אל כל ירחאל כן מהה וגוי', והמחשיבס הוסיק חאן מימס, כלי' כמאמס שיה מוטבת המלאה, ומשמח גדול הוא**. **ז) סכס מוכרניס כממות ונלאומי**. **ח) קול קושית דפי"ה ויל' הוא מהר לא כהמה שיער וגוי'**

המאמר 2014 - א. ר. כ. ח. ג.

נבואת משה 33

קשה את אפשר לומר בקי מורים רמב"ם סוף הל' טומאת צרעת (ט"ז, י') בענין לענין איפוד לשיד' וגם את אפשר לומר על מרים הנבואה שיצתה מפלג ישראל הדין אחרת אלא שהשוותה אותו לשאר הנביאים וכו' ק"ו וכו' — עיי"ש, ומקורו בספרי. והנה בעיקר הרת שמנה הרמב"ם בפירושו המשניות (פרק חלק) מנה שם עיקר אחד שכל דברי הנביאים, ולפי"ו האומר עיקר אחד שנבואת מרע"ה היתה למעלה מנבואת כל הנביאים, ולפי"ו האומר כי נבואת מרע"ה שוה לנבואת כל הנביאים הרי זה כופר באחד מעיקר הרת ורינו כמומר לכל החורה ואין לו חלק לעולם הבא. וקשה אך אפשר ללמוד בק"ו מורים לענין אסור לשון הרע שהמספור לא יצא מכלל ישראל? וגם אך אפשר לומר על מרים הנבואה שיצתה מכלל ישראל ח"ו?

בשעת שריבה מרים עדיין לא נאמר ויש לומר שהעיקר הוה למדנו מפרשת מרים, חזק שנבואת מרע"ה היתה למעלה שאמר להן הקב"ה "לא בן עכרי משה פה אל מנבואת כל הנביאים פה אדבר בו כמראה ולא בחזרות וכו'" (במדבר י"ב, יד), אבל בשעה שריבה מרים עדיין לא נאמרה הפרשה הדין לא נודע עדיין העיקר הוה, וריבורה או לא היה בו כפורה בעיקר הרת, אלא לשון הרע שפועשה מדרגת מרע"ה מפני שהיה כאמת, אבל עכשיו אם יאמר אדם, כמו שאמרה מרים, שנבואת מרע"ה אינה גדולה מנבואת שאר הנביאים, הרי זה כופר באחד מעיקר הרת.

לא קם כמשה 32

כתב הרמב"ם שכל אדם ראוי לחיות צדיק כמשה רבינו, אבל כמשה רבינו, ואף משה מתי שאתא לשום אדם לתלך למדתו של מרע"ה וצ"ע שהתורה העידה "ולא קם כמשה" (דברים ל"ד, י"א), היינו לענין נבואה ולא בצדקתו. אבל כאמת הדבר פשוט מאד שאי אפשר לשום אדם לדגוע למדתו של משה רבינו ע"ה גם בצדקתו, ואם כן דברי הרמב"ם צריכים ביאור.

מקרה נקרא בשם "עבר ה" והמדה חזו ביאורו: מציעו ככתוב כי מרע"ה נקרא בשם חזאת נדרשת מכל איש ישראל "עבר ה" (יהושע א', א), ופירש הרד"ק בריש יהושע כי נדר עבר הוא, שאין קנין לעבר בלא רכו ווד עבר כדי רכו ומה שקנה עבר קנה רכו, וכוה היה מע"ה שכל כחותיו וחישו דעתו היו כולן קודש לך, לכדו ולא השתמש בהן לשום צורך אחר רק לה'. והמדה הזאת נדרשת מכל איש ישראל, כדונן "וכל מעשד היוו לשם שמנים" (אבות ב', י"ב). והדבר הזה מוכרח מאלו, דהא כל מה שיש לו לאדם נקצב לו במדה ונמשקל לתכלית הנצחה ולא נותן לו שום דבר לכפלה, וא"כ ע"כ חובתו להשתמש בכל מה שניתן לו לעבודת הש"ת. וזו היא מדרגתו של מרע"ה.

כל אדם יכול לחיות צדיק כמשה רבינו, ואף שבודאי אפילו אם יעבור אדם בכל כחותיו חזיון שכל אדם לפי ערכו יכול לחיות עבר ה', כמו משה רבינו לפי כחותיו וכוונתו של מרע"ה, אבל כשכיל זה לא נגדע כלום מערכו של אדם פשוט, שהענין בקרבן עני יוצא ידי חובתו כמו העשיר בקרבן עשיר, "ואחד המדיבה ואחד המבעט וכלכו שיכוין אדם את דעתו לשמנים" (מנחות י"ג, י"א). וזו היא כונת הרמב"ם שכל אדם יכול להיות צדיק כמשה רבינו, היינו שכל אדם לפי ערכו ולפי כחותיו יכול להיות עבר ה', כמו משה רבינו לפי כחותיו.

ו י ק ר א

מן המקור ופסוק האמון. (א' ב)

ספני מה נבחרו אלו לקרבן, כדי שלא להסריח על ישראל, ואוסר
 (מכאן ו) עמי, מה עשיתי לך, ומה הלאהתיך, ענה בי. א"ר יהודה כ"ר
 מיסות, אמר הקב"ה לישראל, עשר בהמטת מהזרות מסרתי לך, ג' ברשותך,
 כנון שור כשב ועני, ושבע אינן ברשותך, אלא צבי, ויחמור, ואקו ורישון,
 והאזן חומר (דברים י"ד) כלום הפרחתי עליך שמתה מחזיר כהרים
 ובכעלות, כדי שתביא קרבן מאלי שאינן ברשותך, והלא לא אמרתי
 אלא ממה שברשותך ומהתגלים על אבוסך (פסיקתא דר"כ ריש פ"ו).
 ובענין זה דרשו רז"ל על הכתוב באיוב מ"א ג' מי הקיימתי ואשלים,
 (הובא בילקוט) א"ר ירמיה ב"ר אלעזר, עתהידה בה קול להיות ספוצצת
 בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם א' יבוא וישל שברך, ויהא חקודש
 צדוקת, מי הקיימתי ואשלים, מי קלם לפני עד שלא נחתי לו נשמת, מי
 מל את בני עד שלא נחתי לו בן, מי עשה ציצית עד שלא נחתי לו
 פליט וכו' מי הפריש חרופה ומעשר עד שלא נחתי לו גורן וכו'.
 והמסור השכל היוצא משני המאמרים הללו, הוא, כי אל יתהלל
 הנותן או המפדב, כי משלו הוא נותן ומחמך את נפשו, הקב"ה לא הפריח
 את האדם להביא ממה שאינו ברשותו, אם לא לנדב משלו פרם שנתן לו
 הקב"ה, ועשר העשר את הבאות ורער, אמר הקב"ה, ותן לו משלו ארז"ל.

ד ←

ואם לא תשיג ידך לשתי תרים והו'. (ה' יא)
 התורה חסה על העני שגם הוא ימצא כפרה על חטאו, ואף על פי
 שאין ככלתו להביא שה או שתי תורים, יכול להביא קרבן עני בדלי
 דלות.

ובפרוש אמרו רז"ל, שעשיר אם הביא קרבן עני לא יצא ידי חובתו
 ועוד הביא חלוין לעורה, ככסם' כדחתה כ"ח א, וערכוין י"ז.
 והצדקה שאנו מחויבים להם בימינו, בזמן שאין כיהמ"ק קיים הוא
 במקום הקרבות מלפנים, ומכיון שכן, אין העשיר יכול לפשוט את עצמו
 כהרומם עני, רק עליו להח כפי המרכה וכפי היכולת. ויש לך עני הנותן
 פרופה ויוצא ידי חובתו ועשיר הנותן אלה זיו ועדיין לא יצא ידי חובת
 נתינת, כי אשר ברכך ד' חתן לו, ואם העני ספריש קב מעשרה קבין
 שלו, על העשיר להפריש כור מעשרה כורין אשר לו א. L.

פ ע ש י ל מ ל ד

(א) וספר משל ששמע מהגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל: מנהג האמורים

התורה היא... המורה לנו... כי אין לנו... חכמה רבה... אלא שיש לנו... דעה נכונה... שיש לה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו...

(פי' כי אנו ראו חכמה רבה ודעה נכונה)

לפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו... כי אנו ראו חכמה רבה ודעה נכונה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו... כי אנו ראו חכמה רבה ודעה נכונה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו...

התורה היא... המורה לנו... כי אין לנו... חכמה רבה... אלא שיש לנו... דעה נכונה... שיש לה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו...

התורה

התורה היא... המורה לנו... כי אין לנו... חכמה רבה... אלא שיש לנו... דעה נכונה... שיש לה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו...

(פי' כי אנו ראו חכמה רבה ודעה נכונה)

התורה היא... המורה לנו... כי אין לנו... חכמה רבה... אלא שיש לנו... דעה נכונה... שיש לה... ולפיכך... עלינו... לדעת... ולתקן... את מעשינו...

פרשת האזינו

שנת תרע"ב

משה את השמים ואת הארץ היינו שבוחות של משה פעל שם שמים וארץ יתהנו לפי המעשה בני ישראל עד שיהי' נזכר בהם כשרון שקלקלו בשמים ובארץ ולעולם אינו כי' נזכר בהם כי' העיד בהם דברים פורעים עד את הדינים ואמר עור קלקלו בדינים העיד בהם את הנמלה שמתה שיהא שפלה הבראה אין קלקול הדור כמקור לה כי' והיא נשארה על טבע בראתה' והו שנאמר לך אל נמלה לוח [ואעפ"י שאין עזרת הנמלה מתפרשת על דרך הנמלה רק שילמדו מוסר ממנה מ"מ מאחר שענינים הקודמים אינו מתפרשים ליקח מוסר מהם] וזוה"א אם נפרש שמה שינו מדרגם] יש לפרש כמו שפירשנו]:

וראלי יש לפרש בזה מה שהוכיחו בשי"ס ברכות (כ"א) ברכת התורה לפני' מן כי שם ה' אקרא הנו נודל לאלקינו. וכבר הקשו המפרשים למה לא ברך ברכת התורה עד הנה ויש לומר דהנה שפעינו מפי' כי' אבי אדומ"ד זצ"ל"ה שברכת התורה ענינה לעורר האלקות שבתורה כענין שאמרו ז"ל (מכיל ל"ב) כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, הנה משה שכינה מדברת מתוך גרונו, ולא הי' צריך לעורר, אך כבואו למסור לה הנהגת כל העולם עפ"י כשרון המעשה שבישראל כפ"ל, היינו עפ"י כח ההורה שנסמך בידיהם, לוח העצרה ברכת ההורה לעורר כח האלקות שבתורה שמסר

בספר"י אליעזר בנו של ר"י הגלילי אומר אין יערוך אלא לשון הריגה שנאמר ורעפו שם את העגלה בנהל מה עגלה מכפרת על שפכות דמים כך דברי תורה מכפרים על שפיכות דמים נראה דהנה בשי"ס תענית (ד') אמר רבי ברכ"י איי כנסת ישראל שאלה שלא כהונו הקפידה השיבה

משה את השמים ואברהם ונח, פירש"י שמתיו עדים ברכי. ויש להבין הענין וזוה"א אין אומר ואין דברים, ונראה דהנה יתהו אהא בספרי"ה ר' מאיר אומר כשהיו ישראל נזכרים היו מעידים בעצמם וכו' קלקלו בעצמם וכו' העיד בהם שבת הנבואה קלקלו שבת יהודה וכו' העיד בהם את הנביאים וכו', ומנה הוהלך עד העיד בהם את הנמלה:

ונראה הפירוש דהנה מביב (קולות ח') חכמה אדם תאיר פניו, והיינו שהחולת בריאותו של אדח"י יתה כוננת אור והפוח עקבו הי' מבהר גלגל חמה, ואח"כ מפאת החשך נמשך לום כוננת עור, ומ"מ לפי ערך הוהכנות החומר כן יתראה בו כח האור שבמפלייתו שפולש ונרקע דרך החומר, ונמו אור הנהא מעבר לוכרתי, וע"כ מרפ"ה קד עור פניו היו יריאים להסתכל בו באשר נודרכ חומריו תכלית הוכיח, ובמדרש (ויקרא פ' ל') מונה ו' כחות של צדיקים לעת"ל שעזרתים להקביל פני השכינה ופניהם דומין לחמה ולבנה וכו', ולפ"י יובן הענין שהם מעידים בעצמם כשהם נזכרים, שהי' נזכר האור החופף על פניהם, ואם הי' מעט מן המעט שמך באיש לא הי' האור מאיר בפניו כי' אי' הי' יודע עצמו עד מהרה, וכל הראה אותו הי' האור מהותו, אך קלקלו בעצמם לעיל כבמדר' הג"ל, העיד בהם שבט יהודה ובנימין שעדיין גאמנו את ה' רוחם ולא היו מנושמים כי' קלקלו שבט יהודה, העיד בהם את הנביאים שעדיין היו מנוכנים, אך ידעו שבטם הדור חזרו בצדיקי הדור, וע"כ היתה נראה בפני הנביאים מהות הדור, קלקלו בנביאים היינו דאסוסי סאטנאות בעלמא עד שום פני הנביאים לא היו לעולם כי' באיירם ושוב לא הי' אשם שהתה נזכרה בהם מהות הדור, העיד בהם את השמים וא"י היינו שבטם שמים וארץ על מכונום זה עזרת כל כשרת ישראל, והו הענין שתעלין בהם

ומצבם כמה הוא נמוך ולא הוא גבוה עד שמרפ"ה לא הי' יכול לדבר אתם עד שתי' מוכח לירד מקודם ממדרגתו [כי בודאן הריגשו הו ישראל, ואלי הי' נזכר בקירון אור פניו] לעומת שילובי דביקות שהיו צריכין להיות דבוקים במשה, הינה ההרמוניה משה צריכה להשפיע גם עליהם רוממות מדרגה אבל הי' כח וא"כ באין אומר ואין דברים הי' להם ענין זה תוכחה שילומה:

וזוה"א שמביא ראי' שוילך הוא לשון תוכחה ממה שנאמר לנו חזו מפעלות אלקים, שילאורה חיבת לנו מיוחדת, אבל הפירוש הוא שילכו ממהות הנמוכה לנבונה חליבה רוחנית ואז יתכן שיתנו מפעלות אלקים, כי מפעלות אלקים אף כי הן גליל וירדעין לכל מי"מ אינו נגילין לכל איש ואיש אלא כפי הכנה לבנו כמאמר ז"ל (ר"ה כ"ז) אעפ"י שזה שמעו חזו שמעו חזו לנו חזו לא כוח לנו וענין שבוהתיק (פ' תיר) וישמעו ימרו וכו' יתנו שמעו וכל עמא לא שמעו הוא כתיב שמעו עמי וכו' עמא, אלא כל עלמא שמעו ולא אבוה האי שמעו ואחבר ואחכפאו מקמי דקבי"ה ואחריב לחלילי, וממציא הדברים שרק יתרו נקרא שמעו וכו"ע נחשבים שלא שמעו השמים שמעו רק שמינה חיצונית ולא נחשעלי, וכו' זה למד לעולם שלשמינת וראיית מפעלות אלקים צריכין לזכור בלבם המשה, וע"כ הקדים לומר לנו הליכה רוחנית, והו ראי' ליליך דזכא דפירושו הליכה רוחנית שזו עצמה היא תוכחה כפ"ל:

ונראה שחזו ענין עשיית קודם יחזיבם, שעשייתם הם חילוך רוחני לזכות לזאתים ובענין שכתוב (שע"י א') העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, אבל קראום הממעטים בהלך רוחני זה, אינם קראום הולכים אלא יושבים, ובענין סופא דקרא יושבי בארץ צלמות אור בנה עליהם, היינו אור ננה עליהם לכך ולא אור גדול:

הי' קשה כנודים יותר מאם הי' אומר להם כמה פחדים ואיומים, והילוך זה אינו גשמי אלא רוחני לחוד לבס, וע"כ הביא ראי' מהכתוב לנו חזו מפעלות אלקים שאין לנו מהלכה גשמיית אלא רוחנית שילכו להסתכל בעין השכל, כן נמי הפירוש בבאן הליכה משה לחזו לבס שיסתכלו בעין השכל כפ"ל: ואפ"ש עור לומר היות ידוע שמוסר יחזיבם מתחיים אל מרפ"ה, ע"כ אינו רחוק שהעצרות ישראל ביהזיבם נמי היא כמה מרפ"ה שעדיין וזוה"א הוא שם לכל של כל אחר מישראל בכל יחזיבם, וי"ל שזה מתחיל משנה של קודם יחזיבם כי שבת היא מונת משה כמה שאנו אומרים ישמה משה במחנת חלקי, ומשבת שקודם יחזיבם מתחיל קול דווי דופק על מיתרי לב ישראל לעוררם בהשוותה כמו אז כן עתה וע"כ נקראת שבת זו שבת השובה:

ויילך ושבי"ת שנת תרפ"א בתנחומא וילך משה וידבר ונר' ארץ וילך אלא לשון תוכחה שבא' לנו חזו מפעלות אלקים, ויש להבין הרי"ה, וגם מהו וילך זה לשון תוכחה, אודכה כל הפרשה היא פניו לישראל שלא ידאגו על מיתתו כמי"ש הרמב"ן:

ונראה דהנה יש לדקדק בלשון וילך להיבן חלף, שאין לומר שחלף מביחו למחנה ישראל, שלא יתכן לדבר ליחידים רק לקיבוץ כולם יחד, ובמחנה ישראל לא הי' כולם מקובצים יחד במקום אחד אלא איש איש באהלו, ונודאי לא יתכן לומר שחלף לאהל אחר אהל לחזור ולדבר בכל אהל אהל: ונראה לפרש שלפני רוממות משה בעת הזאת שנתעלה מישראל, כאשר בא לומר להם דברים לעורר את לבם, הי' צדיק מקדם לירד ממדרגתו להקנות אליהם, והו הפירוש של וילך משה שאינו חילוף גשמי אלא חילוף רוחני ממדרגתו הנעלה למדרגת ישראל, והנה זה עצמו הוא תוכחה שהריגישו את מותהם

ומצבם כמה הוא נמוך ולא הוא גבוה עד שמרפ"ה לא הי' יכול לדבר אתם עד שתי' מוכח לירד מקודם ממדרגתו [כי בודאן הריגשו הו ישראל, ואלי הי' נזכר בקירון אור פניו] לעומת שילובי דביקות שהיו צריכין להיות דבוקים במשה, הינה ההרמוניה משה צריכה להשפיע גם עליהם רוממות מדרגה אבל הי' כח וא"כ באין אומר ואין דברים הי' להם ענין זה תוכחה שילומה:

וזוה"א שמביא ראי' שוילך הוא לשון תוכחה ממה שנאמר לנו חזו מפעלות אלקים, שילאורה חיבת לנו מיוחדת, אבל הפירוש הוא שילכו ממהות הנמוכה לנבונה חליבה רוחנית ואז יתכן שיתנו מפעלות אלקים, כי מפעלות אלקים אף כי הן גליל וירדעין לכל מי"מ אינו נגילין לכל איש ואיש אלא כפי הכנה לבנו כמאמר ז"ל (ר"ה כ"ז) אעפ"י שזה שמעו חזו שמעו חזו לנו חזו לא כוח לנו וענין שבוהתיק (פ' תיר) וישמעו ימרו וכו' יתנו שמעו וכל עמא לא שמעו הוא כתיב שמעו עמי וכו' עמא, אלא כל עלמא שמעו ולא אבוה האי שמעו ואחבר ואחכפאו מקמי דקבי"ה ואחריב לחלילי, וממציא הדברים שרק יתרו נקרא שמעו וכו"ע נחשבים שלא שמעו השמים שמעו רק שמינה חיצונית ולא נחשעלי, וכו' זה למד לעולם שלשמינת וראיית מפעלות אלקים צריכין לזכור בלבם המשה, וע"כ הקדים לומר לנו הליכה רוחנית, והו ראי' ליליך דזכא דפירושו הליכה רוחנית שזו עצמה היא תוכחה כפ"ל:

ונראה שחזו ענין עשיית קודם יחזיבם, שעשייתם הם חילוך רוחני לזכות לזאתים ובענין שכתוב (שע"י א') העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, אבל קראום הממעטים בהלך רוחני זה, אינם קראום הולכים אלא יושבים, ובענין סופא דקרא יושבי בארץ צלמות אור בנה עליהם, היינו אור ננה עליהם לכך ולא אור גדול:

הי' קשה כנודים יותר מאם הי' אומר להם כמה פחדים ואיומים, והילוך זה אינו גשמי אלא רוחני לחוד לבס, וע"כ הביא ראי' מהכתוב לנו חזו מפעלות אלקים שאין לנו מהלכה גשמיית אלא רוחנית שילכו להסתכל בעין השכל, כן נמי הפירוש בבאן הליכה משה לחזו לבס שיסתכלו בעין השכל כפ"ל: ואפ"ש עור לומר היות ידוע שמוסר יחזיבם מתחיים אל מרפ"ה, ע"כ אינו רחוק שהעצרות ישראל ביהזיבם נמי היא כמה מרפ"ה שעדיין וזוה"א הוא שם לכל של כל אחר מישראל בכל יחזיבם, וי"ל שזה מתחיל משנה של קודם יחזיבם כי שבת היא מונת משה כמה שאנו אומרים ישמה משה במחנת חלקי, ומשבת שקודם יחזיבם מתחיל קול דווי דופק על מיתרי לב ישראל לעוררם בהשוותה כמו אז כן עתה וע"כ נקראת שבת זו שבת השובה:

ויילך ושבי"ת שנת תרפ"א בתנחומא וילך משה וידבר ונר' ארץ וילך אלא לשון תוכחה שבא' לנו חזו מפעלות אלקים, ויש להבין הרי"ה, וגם מהו וילך זה לשון תוכחה, אודכה כל הפרשה היא פניו לישראל שלא ידאגו על מיתתו כמי"ש הרמב"ן:

ונראה דהנה יש לדקדק בלשון וילך להיבן חלף, שאין לומר שחלף מביחו למחנה ישראל, שלא יתכן לדבר ליחידים רק לקיבוץ כולם יחד, ובמחנה ישראל לא הי' כולם מקובצים יחד במקום אחד אלא איש איש באהלו, ונודאי לא יתכן לומר שחלף לאהל אחר אהל לחזור ולדבר בכל אהל אהל: ונראה לפרש שלפני רוממות משה בעת הזאת שנתעלה מישראל, כאשר בא לומר להם דברים לעורר את לבם, הי' צדיק מקדם לירד ממדרגתו להקנות אליהם, והו הפירוש של וילך משה שאינו חילוף גשמי אלא חילוף רוחני ממדרגתו הנעלה למדרגת ישראל, והנה זה עצמו הוא תוכחה שהריגישו את מותהם

כד **מִדֵּ-שׁוֹב:** אֶרְחֹם חַיִּים לְמַעַלָּה לְמַשְׁפָּל לְמַעַן שׁוֹר מִשְׂאֵל
 כה **מִטָּה:** בַּיּוֹם גָּאֹים יִשְׁתּוּ וְיִהְיֶה זֵיבֹב גְּבוּל אֶלְמֶנֶה: תְּעַבְבַת דְּוָהָה
 כו **מִחֻשְׁבֹּת רָע וְשִׁדְוֹתִים אִמְרֵי-רַעִים:** עֵקֶר בַּיּוֹם בּוֹרֵעַ בְּצַעַר

במענה פור', כשימצא מענה בפני פנה שישאל אותו. רבפי בעתה, שהוא
 בנמנה, מה טוב מזה, שאו לבו שמה בכל עמלו.⁶¹

כז (כד) אֶרְחֹם חַיִּים לְמַעַלָּה לְמַשְׁפָּל, האדם נקרא הולך,⁶² שצריך לילך המיד
 מדרגה לדרגה ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה, חס ושלום, כי אי אפשר
 שעומד בדרגה אחת, וזהו, אורח חיים למעלה למשכיל'. לפעם שור משאול
 משה, כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת ת, אורח חיים" יסור
 ממשאול".⁶³

כח) **כִּתְּ גֹאִים יִרְאֵה יָדְךָ:** כמו שאמר בברכות בפרק הירואה⁶⁴: רואה ביתו
 של בבורנוצו אומר ברוב שהחריב כל הירואה בתי ישראל כישום אומר
 ברוב מצרע גבול אלמנה ופירש רש"י: בעת שנחשבה ירושלים בבית שני
 או גם נחיישבו כל גבול ארץ ישראל, וזהו, בית גאים" בית נבוכדנצר
 אלמנה ועוד, "בית גאים" הוא אדם, ויסח ה' "כמו שנאמר⁶⁵: והמה נבנו
 ואני אחרים, "רצב גבול אלמנה" שעתיד לעשות תוצות ירושלים עד
 דמשק⁶⁶ ולהרבות גבול ארץ ישראל ועוד: "בית גאים", כי "גאים" הוא
 מגזר המור המנובס במגילתו, "בית גאים" הם עשרת בני המן כמגזר
 האחריות שבפערות בני המן והו שנאמר⁶⁷: ותשם אתה את מרדכי על
 בית המן.

כט) **תַּעֲבֹב רָע מִחֻשְׁבֹּת רָע:** כלומר, כל מחשבות הרשע, אף על הרעים,
 תנובת ה' ר' הם ופירש אצול אמרי נעם. אף שדומים לחנופה, ואינם
 במכלית הטוב, הם, מהרעים".

כו) **עֵקֶר בַּיּוֹם בּוֹרֵעַ בְּצַעַר:** פירש ה', בורע בצע', שאוסף המיד ממנו שאינו
 שליט סופר שבו, "ביתו" ינטל ממנו, אבל מי שנטול מחנוה, אף שאינו, עקר
 ביתו, [וא] מחמת שהוא מצפה ועיניו מיוחלות לעת חוקרב ולפניו מנחת
 גרבת, וכאשר תחולתו המשיד ופעמים שלא חובב מנחתו, אפילו פעם אחת,

61 צ"ע קהלת ג, י, וברוים הנחם: 63 ברכות נו: 64 ישעיה יד, יד.
 62 בלומה ומה ששוב שהוא פיקוח נפש 65 מלאכי א, י.
 63 בזה הוא גם כי שמה שאו שמה לעצמו 66 עזריה ירושלים להיות מנחת עד
 גם כד'.
 62 עיי' ג, יד, וברא לברכות סד. אסתר ה, ב.

כז **לְחַסְרֵי-לֵךְ וְאִישׁ תְּבִינָה וְיִשְׂרֵי-לֵכֶת:** הַעֲפֵר מִחֻשְׁבֹּת בַּאֲזֵן סוֹד
 כח **וְגִבֹר וְרַעִים תִּקְוֶים:** שִׁמְחָה לְאִישׁ בַּמַּעֲרָה-פִּי וְדַבַּר פִּעְמוֹ

שאוריים השולם: אורח שזה גידלה אורח לידה, וכמו שאמר⁶⁸: לים
 ובידו הדין מניקחה, ואמר כאן: "בזה אמר" ולמעלה אמר ה': "תונה
 אמר כי למעלה נאמר 'כו כסלי', שמורה על קטן שירשב אצל אמו ויגונה
 בעצירה המלי, וזהו תונה אמר, וכאן אמר, אדם" שהוא גדול וירשב במקום
 אחר, אך הוא, בזה אמר, אף שאינה רואה אותו.
 ועוד: "אדם" כמו שנאמר⁶⁹: בנות אדם רשע ונל.

כט) **אוֹלָם שִׁמְחָה לְחַפֵּר לֵךְ:** כי החכם כאשר ידעמו שעושה פעמים אולם,
 נפשו עליו האבל⁷⁰, אבל ת, חסר לך" שמה באוזלתו המיד, אבל ואיש
 תפנה יישר לכת שמה כשימצא דרך ישרה ללכת בה.

כ) **רַפֵּי מִחֻשְׁבֹּת בַּאֲזֵן סוֹד:** כלומר, מחמת שלא נמל, סוד", והיא עצה
 מחכמי היועצים, לכן חופרת מחשבותיו⁷¹, ופרש יועצים אבל כאשר
 בברו, ויועצים" יתור⁷² הדבר, תקום, ואמר, "סוד", ולא עצה, לחרות גם
 שאם מגלה סודו לכל אדם חופרת מחשבותיו.

כג) **שִׁמְחָה לְאִישׁ בַּמַּעֲרָה פִּי:** כי 'וחכמה תעז לחכם'⁷³ בשני עתים:
 א, בעת שישאלו אותו דבר הלכה או דבר חכמה וימצא מענה בפיו, ואז
 תעלונתו כליוותו⁷⁴ וישמח בקרבו, ב, שצריך לידע בעצמו לומר דבר פתוח
 ומעודו כמו הלכות פסח בפסח רומיתו⁷⁵, עד יד דבר שצריך לומר אף
 בלא זמנו הוא פיקוח נפש כדי שלא יהיה בכלל שופר דמים⁷⁶, אם לא
 ילמד את חכם הדרך מחחילתו, וזהו שאמר במסכת שבת⁷⁷: שאל שאילה
 זו לעילא כי מהו לכבות בויצא דבורא מקמי באישה בשבתא, פתח ואמר:
 אנת כה, ולכאורה תמה למה פתח סתם אגודי מה שלא נמצא נפש,
 והלכות החדשים, והענין, כמו שאמר חמיניו יל בענין פיקוח נפש,
 ונשאל הוא שופר דמים⁷⁸, וכאשר ראו ר' תנחום ששואלים אותו על פיקוח
 נפש אמר: מסתמא, דתם אינם יודעים שפיקוח נפש דוחה שבת ואת פתח
 באגודי למשור כל העם, כדי שישמשו כולם וידעו, וזהו, "שמחה לאיש

50 עיי' ירושלמי כלאים א, ז (ב) ומדרש 57 ע"ס כג, טו.
 משלי כאן.
 51 ג, א, ועיי' כס, טו.
 52 ג, א, ג.
 53 ע"ס איוב יד, כב.
 54 עיי' כ, יח.
 55 ידווש וחספ.
 56 קהלת ו, יט.
 57 ע"ס עירובין נו, ורש"י שם, תקיף
 58 פתחיון קא.
 59 במשאל הרי זה מנהג השואל הרי
 זה שופר דמים כ"ה סוד אורח סתם
 שכיח בשם היירושלמי, ועיי' ירושלים
 יומא ו, ה.
 60 שבת י, ל.

ממדינה למדינה - נקרא מחלף, ופירושו בזה הפסוק הנ"ל שהבטיחו להושיע בן והוצדק שיהיה מחלף בין העומדים הם המלאכים" וראה שם ב"פני יששכר" מאמר ג אות יג.

בא וראה גם בספר"ק **"מגלה עמוקות"** (פני ומפניו ט"ז ט"ח ט"ט) ופירוש: "המלאך נקרא עומד והצדיק נקרא מחלף, כמו שכתב: ונתתי לך מחלכים בין העומדים האלה" - שהוא הולך מדרגה לדרגה". וראה גם בפני יק"ר (פני ומפניו ט"ז ט"ח ט"ט): "כי בעולם הזה נקרא האדם מחלף, שהוא נעתיק ממדינה למדינה כמו שכתב (מכילת ג. ז): 'ונתתי לך מחלכים בין העומדים האלה', כי המלאך נקרא עומד, כי הוא עומד במדינה אחת, אבל האדם נקרא מחלף".

ביוצא בדברים אלה כתב הרד"ק **ההוצא מלובלין ז"יע** בספרו **"זאת נבדיל"** (שער סט): "הצדיקים הולכים מחלף אל חילי ומכילת ט. ט"ז, כי אין שום השתוות כי אם עליה או ירידה, כמו שנאמר (מכילת ג. ז): 'אם תשוב שאת' - התנשא, 'אם לא תשוב לפתח השאת רוכבי, אם אין עליה יש ירידה'. ומכאן אנו למדים כי האדם אינו מצוי במוכן הרחמי אף פעם כמצב של עמידה, אם מתאמץ הוא בעבודת ה' הרי עליה דרגא במר דרגא ואור נשמתו מתגבר בו, ואם הוא מתרשל ואינו מתאמץ להתעלות, כי אז לא רק שהוא אינו עולה אלא הוא יורד משה משה, כי רצונו הבהי מושבו תמיד לצד הגוף השכני".

תכלית החיים - התעלות

וכן מוכח בספר **"צית יעקב"** (לפניו ח"ג ט"ז ט"ח ט"ט) שם החז"ל הקודש ז"יע: "אם עונב ה' רואה בעצמו שכמו שאמרו כל היום, דע נאמנה שעוד נפל ממדינתו, והיום נברע מערכו - מבוזת עבודתו מיום העבר, כי האדם הוא כבדנית הולך ולא עומד". והוא שאמר הדבס מכל אדם כדכמתו ומשל טו, כי: "אורח חיים למעלה למשפיל למען סור משאל משה". כי הרוצה להגצל מלפול לשאל משה העצה בידו להיות **"למעלה"**

וכפי שהסביר הרד"ק מדר"ק ז"יע (שער סט) "הי מקל" שער ק"ט) מפני מה נקרא הצדיק **"איש חיי"** (מכילת ג. ט. טז) כי הצדיק סבדינת עצמו הוא חי וקיים לעד בדמותו עולה ממדינה למדינה, שכן: "מצוה נוררת מצוה" (מכילת ט. טז) וכשעשה מצוה אחת הרי הוא מוכרח ועומד לעשות את השנית, וכך הוא מוסיף וחולף מחלף אל חיל עד אין סוף. ע"כ.

הרי לפנינו כי מוכנס של **"חיים"** אמתיים הוא נצחיות של התעלות ממדינה למדינה, ורק חיים כאלו יש להם המשך וקיום ולא שייכת בהם מיתנה כלל, וכבר ידענו כי אכן הונו הפקודי של האדם בעולם הזה להיות כבדנית **"חולף"** להתעלות ממדינה למדינה, שכן המלאך נקרא: **"עומד"**, לפי שהוא מצוי תמיד במדינה אחת, שכן נאמר (מכילת ג. ז): "ונתתי לך מחלכים בין העומדים האלה - ופירש רש"י - שרופים ומלאכי השרת". אבל האדם שיש בו שני כוחות - הטוב והרע שפועלים בו - אינו יכול לעמוד על מדינה אחת, כי אם כח הטוב נוכח בו הרי הוא מתעלה, ואם כח הרע נוכח בו הרי הוא יורד משה משה, ולכן נקרא האדם: **"חולף"**, כי הוא תמיד בתנועה או לצד הטוב או להפך.

הצדיקים הולכים מחלף אל חיל

מקראות קודש הלז מתבארים באר היטב ב**"שיל"ך** (ק"ט ט"ז ט"ח ט"ט) כי פק מוסר מלך ד"ה מחור לפניך, מנין זה ממשלה למטה צ"ל שיר י' וכו' נח"ל: "כי המלאכים נקראים עומדים - שעומדים במקומם, והאדם נקרא מחלף - כי הולך משלימות לשלימות עד שזוכה לדבק בין הכוחות הקדושות האלה". בוא וראה דברים נפלאים בענין זה בספר"ק **"פני יששכר"** (מפניו ח"ג ט"ז ט"ח ט"ט) כנבואת זכריה הנבואה להושיע בן יהוצדק (מס' ג. ז): "ונתתי לך מחלכים בין העומדים האלה, הנה פירשו בזה: המלאך נקרא עומד - שעומד תמיד במדינה אחת, מה שאין בו הצדיק כל מה שמוסיף אומץ בתורה ועבודה ומצות הולך

כדכתיב ונמאית ממי טו: "האלקים אשר התחלפו אבותי לפניו אברהם ויצחק". היינו שהיו ככחינת מהללים ולא עומדים שתמיד התעלו בעבדות הכוונה ברוך הוא. והיו שנאמר באברהם ונמאית יו טו: "הלוך ונסוע הנגבה". "הוצעה שהוכנס - יורים" ניצ כמ נמ והיו "הלוך ונסוע" - מדרגה לדרגה, כמשי"כ תמ"א ב"אגרת אליהו" על "יעותק משם ההרה" - מדרגה לדרגה.

וילך משה

תרי לפנינו כי מוכנס של יחזימי אמתיות הוא נצחיות של התעלות ממדרגה למדרגה. ורק חיים כאלו יש להם המשך וקום ולא שייך בהם מיתה כלל, וכמובא בנחלקי ויחי כמל טו: "למינו כשקבע"ה הוצה להשיב אליו רוח האדם, כל אלו הומים שהאדם חי בעולם הזה נפקדים לפניו ונכנסים בהשבתו, וכשקרו רוח הומים לבה לפניו כחשבון - מת האדם והקב"ה משיב את רוח האדם אליו, הדביל הוזה שהאדם נושף ונושם בו משיב אליו. אשרי הלקי של אדם הוזה שמינו קרבו לפני המלך בלי בושח ואף יום אחד מהם אינו נדחה לדוץ מחמת שומצא שיעשה עכירה ביום ההוא. משום זה נאמר בצדקים קריבה משום שהומים קרבו לפני המלך בלי בושח, או לרשעים שלא כחוב בהם קריבה, כי אך יקרבו ימיו לפני המלך בשעה שכל פשעי עולם נמצאים, ומשום זה אינם קריבים לפני המלך ולא יתפקדו לפניו ולא יוכרו למעלה, אלא הם כלים מאלוהים. עליותם כתוב ומלי ג, יטו: "דרך רשעים כאפולה..."

וראה מה שביאר ה"יצבורת שלמה" עה"פ ותיטל טו: "וילך משה ודבר את הדברים האלה...", וראה, דאיתא בנחלקי ויחי קני קמל טו: "משח לא אמתא ולא מית אלא אתדבק כשכניו ועייל לחיי העולם והא חי אקרי על כר". וזה שכתיב: "וילך משה" - כאדם אשר הולך מחדר לחדר ולא פגע מעם מיתה כלל..." ע"כ.

למשכילי - לעלות מעלה מעלה כולם המדרגות של עבודת ה'. האדם הוא בנדר מולך ממדרגה למדרגה כמשי"כ חו"ל על האבות שרצו לפני ה' כמסוס בין בצעי המים ופגהו ג טו, הריצה מכפואת הליכה בכל הכח, ואפילו בקשיים גדולים כמו בין בצעי המים וכמשי"כ וקשיי מ טו: "קווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא יתעו ולכו ולא ייעפו".

ומקורו בביאורי תמ"א עה"פ ומלי מו, כז: "אורה חיים למעלה למשכיל...", האדם נקרא הולך שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה ורד משה מטה הם ושלים, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגה חדה, והזו: "אורה חיים למעלה...", לפענ... כדי שלא יטה לדת למטה שאולה, ומחמת האורח חיים יסור משאול". ע"כ.

ב"משנת רבי אחרי" להגאון רבי אהרן קופלר זצ"ל (נפטר קס"ח) ומכיר פני חוכרים: שכאשר אדם נעצר ומפסיק לעלות יש כאן תרתו לרעוהא: א. אינו יוצא ידי חובת העבודה המוסלת עליו עכשיו, והרי הוא דומה לאדם שנתן מנה לצדקה, כל זמן שהו המעשר של מה שיש לו יצא ידי חובתו, אבל כאשר מרויח עשרים מנה שוב אינו יוצא ידי חובתו כמנה זה, ואם מושיך לתת את אותו המכוס הרי זה ורידה גדולה עכורה, לפי שאינו ממלא חובתו הנדרשת ממנו כמצכו החדש. ב. כאשר נשאר עומד כמצכו הרווחי, נמצא שכה העליה הנשוע באדם מופנה אצלו לענינים חומריים, לרעוהת חומריים או לכה העפרי של העצלות, והזו ורידה גדולה. ע"כ. 2

"אדם" - נוסריקון: דרך מצותיך איריך

נרמז על כך הכתוב ומלי קטו, לטו: "דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי". דרך מצותיך ארוץ הוא ראשי תיבות: "אדם", להורות כי זהו תפקידו של האדם בעולמו להיות רץ וחולך כמצוות ה' ולא יעמוד במקום אחד, שהעמידה אינה עמידה אלא ורידה כאמור. ואכן זוהי חיתה עכרתם של אבותינו הקדושים

אמר יי צבאות אם תרין את־ביתוי וגם תשקול את־תצורי פארטון דתקנון קדשי בתרי ותתרי לך מהלכים פין העמרים האלה: תקח ואם תה תפארת ה'אשתי וישען ל רפתי הנגול אחר פתרי הפר ואף את השמאנא לכתשיאין פבת תרין פקדשי ואף הפך תה רתלך האשכים לכתיה פירתני מבני פתואית פיתא ערותי ובאותיות פיתא אבתיך ואפתן לך תגלן מהלכין פין שלפא האלין: השמע פנן השמע פנן התקד היתבן קדקדק ארי צברי פשרין לפעוד לחזן נסין און ארי רא אשתי שיקמא עניון תוואן לך ותרלי: ש ארי רא אבנא דתבית קדם והושע על אבנא תרא שקמא עניון תוואן לך וישע

וגתתי צר מהלכבים. כמנמתו, ומתחתיו משה סוף להם נעשה גם: כי הנני מבני את עבדי שמיקי, ולכן ל נגלן דמהלכין פין שרשא האלין. צבתי. כי טמה ורובעל פתח יהודה קטן ממני ולפי פשוטי מנשרו על ציו שיכו לעמלי: המלך, מלי מלמתי ל גדולה, וגם נמנוי למן צעיר השבטים. שריפס ואלמלי השתר, שאין להם המלך, למלומי טלמני בענין הכנס והיעלי, כמו טיעי: (ח) אתה ורשיך. מנייה משעל ועוריה חי: שמופוט פטולא (ממתי ה 6) דברי נמתיא פן אנשי מופת. נגלן כמתין למיעט להן נסין. מלליה, והוה ורובעל מהלמתיין כמסדתיין (נד): מצודת דוד

מצודת ציון

(ו) תרין, מלשון דין, והוא ענין הישות הדבר: מהלכים. וגתתי צר מהלכבים. והוא לומר ומלכב זאת לא מלשון הלך וסעל: (ח) מופת. ענין גם ואח:

שארם למלה יארמ אל העומרים לפניו: (ח) אתה ורשיך. גם אתה שמו גם רעך שמועי, והם חנניה מישאל ועוריה, כי גם המה אנשי מופת כי נצולו מכבשן האש כמין, ומחרואי ליחוד הדבור גם להם: כי הנני מבני. רוצה לומר והדבור הוא אשר הנני מבני את עבדי צבתי, והוה מלך המשתי, כמו שאמר ותיקומותי לדרך צבתי צדיק (ישעיה נב ט):

רידתי

יעשו שאר הכהנים: ונתתי, אתן לך, והרני כריתי עבדי צבתי, פירשו בו זה ורובכל, וטעם מבני וכבר (ויהי) ביום השלישי ושאר אברהם את עיניו (באשית כ' ט): מהלכים פין השופרים האלה, הם המלאכים כצבתי הארומה שהולך ונגל, וכן אמר עוד למטה ו כ' ד': מהלכים פין השופרים האלה, הם המלאכים שום עומרים וקיימים לעולם, רוצה לומר חלק ביותם, וזה כמו לשמטו בהפדרו מהונף. יונתן חורב ובאותיות מתויה וני: (ח) שבע נא, ורשיך. משתי, אמר אף על פי שזאת הישועה אני מבני לשאר הכהנים: כי אנשי מופת אמת, וראיהם הם דלעשת להם מופת על דתם, ורדל (מהדות ג) שאביא את עבדי צבתי, ועוד דרשו בו כי המשתי מופת מאן ניהו אנשי מופת, אנשים שנעשה להם מופת, וזה הנני מביא את מנחם שמו, ומנחם בנימסוריא צבתי, וכן חורב יונתן ית

פירשי חזק

אוי הם אנשים שנעשה להם מופת, הוי אמר זה חנניה מישאל ועוריה, (מהדות ג). בתי גזול קודם לבניא שגמר ומשה אותו שם צדיק רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא, הקדים צדיק לנתן, ואומר שמע נא בנים ובנות, שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא

ואתה יהודית היושבת צפני דגן, ורובך לחרב אולי, הוי אמר זה חנניה אמר רב פניך (מתיא) ושמואל אמר: ברוך טבעי. רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא ומעלת יונתן

ואתה יהודית יהודית צפני דגן, ורובך לחרב אולי, הוי אמר זה חנניה אמר רב פניך (מתיא) ושמואל אמר: ברוך טבעי. רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא

ואתה יהודית יהודית צפני דגן, ורובך לחרב אולי, הוי אמר זה חנניה אמר רב פניך (מתיא) ושמואל אמר: ברוך טבעי. רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא

מצודת ציון

(א) חזקיהו מלשון דין, והוא ענין הישות הדבר: מהלכים. וגתתי צר מהלכבים. והוא לומר ומלכב זאת לא מלשון הלך וסעל: (ח) מופת. ענין גם ואח:

יעשו שאר הכהנים: ונתתי, אתן לך, והרני כריתי עבדי צבתי, פירשו בו זה ורובכל, וטעם מבני וכבר (ויהי) ביום השלישי ושאר אברהם את עיניו (באשית כ' ט): מהלכים פין השופרים האלה, הם המלאכים כצבתי הארומה שהולך ונגל, וכן אמר עוד למטה ו כ' ד': מהלכים פין השופרים האלה, הם המלאכים שום עומרים וקיימים לעולם, רוצה לומר חלק ביותם, וזה כמו לשמטו בהפדרו מהונף. יונתן חורב ובאותיות מתויה וני: (ח) שבע נא, ורשיך. משתי, אמר אף על פי שזאת הישועה אני מבני לשאר הכהנים: כי אנשי מופת אמת, וראיהם הם דלעשת להם מופת על דתם, ורדל (מהדות ג) שאביא את עבדי צבתי, ועוד דרשו בו כי המשתי מופת מאן ניהו אנשי מופת, אנשים שנעשה להם מופת, וזה הנני מביא את מנחם שמו, ומנחם בנימסוריא צבתי, וכן חורב יונתן ית

רידתי

אוי הם אנשים שנעשה להם מופת, הוי אמר זה חנניה מישאל ועוריה, (מהדות ג). בתי גזול קודם לבניא שגמר ומשה אותו שם צדיק רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא, הקדים צדיק לנתן, ואומר שמע נא בנים ובנות, שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא

פירשי חזק

אוי הם אנשים שנעשה להם מופת, הוי אמר זה חנניה מישאל ועוריה, (מהדות ג). בתי גזול קודם לבניא שגמר ומשה אותו שם צדיק רוב יחנן אפי: עלי לארץ ישראל ושאר נשים וחולדיו הבין נתן חנניא, הקדים צדיק לנתן, ואומר שמע נא בנים ובנות, שגמר שמע נא וני, כי אנשי מופת המה, הבין נתן חנניא

נחלי וילך א דבש

אביו המוליכו בעולם העליון, היינו דאמרי אינשי - "ברא כרעא דאבות".

אגודה באהלך עולמים - ב. עולמים

ר"ה בני יששכר" ומשמתי מימי כפלו ממתי ב דתם ו מוסף לכאר בזה ביאור נפלא כנות הגמרא וינשמה נ. ט. על מה שביקש דוד המלך ע"ה ומאמס ט. ט. "אגודה באהלך עולמים" וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד המלך ע"ה רבנו של עולם יהי רצון שאמרו דבר שמועה מפיו בעולם הזה, דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דוככות בקבר". צריך להבין מהו הנאתו של הנפטר בזה ששפתותיו דוככות בקבר. ופירש עפ"י מה דאמא בגמרא ופנא מ. ט. "אמר ר' יונתן מנין למשמיע קול ככלי מתכת שהוא סמא, שנאמר ומתתי א. ט. "כל דבר אשר יבוא באש תעבדו באש" - אפילו דיבור יבוא באש". רצה לומר אפילו כלי שאינו ראוי להשתמש בו לשימוש מסוי כי אם להשמעת קול, כגון פעמון גם זה נחשב ככלי לגבי קבלת מוסאת, ובהמשך דברי הגמרא: "אמר מר נשילו עיניכיהם עדיין שומאתן עליון הואיל וראוי לחקישו על גבי חס" - ופירש רש"י - ומשמיע קול ככתחילה, ולא כפל ממלאכה ראשונה ואעפ"י שעשה מלאכתו ע"י דבר אחר, מ"מ חשוב הוא ככלי לקבל מוסאה משום דהוי עושה מעין מלאכתו הראשונה".

וכרתאם לדברי הגמרא מוכינים הדברים בנידון דידן - שכל ענין שהנוף נמצא בעולם הזה והנהגה ועוסק בחטורה ע"י הדיבור היוצא מהנשמה הפנוימה שכתובו, ע"י זה הוא מוסף כח וחיל בכל פעם לעסק תורתו ומתרכה שכר, כיון שהוא עושה מלאכתו כפי מה שהותקן לכך - כדוגמת העינבל חלק הפנימי שבפעמון, שכל ענין שהענינבל נמצא בפעמון הוא משמיע קולו כפי שהותקן לכך. אבל כאשר נישל החלק הפנימי שבאדם - הוא הנשמה שיוצאת מתוך החוורת לסקור מתחבתה, שאז נפסק כוחו

כ"ה" 5 303 ס"ט ג' ע"א

נחלי וילך א דבש

ברא כרעא דאבות

יפיר זה הביאו החיד"א בספרו יחזקות אג"י ופירש בזה את הכתוב וקמ"ג, ט. "ושכח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עתה" - שלמה המלך ע"ה בראשיתו לשבח את המתים שכבר שבקו חיים ואין בידם עוד להוסף מצוות ומעשי"ש לזכותם, אוי הוא משכחם - "מן החיים אשר המה חיים עתה" היינו הכנים והתלמידים שהותירו האבות והרביים שזכות המצוות שמקיימם הכנים והתלמידים זקופה לזכות אבותם וזכותם שגידלום לכך, וע"י זכותם עומדת לעת, שאפילו בעולם הבא הם כבודת "יהלך" שמתעלים ממדרגה למדרגה ונתוסף להם זכותם אפילו בעלמא דאתי.

נפלא בזה מה שאמרו חז"ל ופ"ג, ט. "צדקים צדיקים כמתתן יותר מבחייתן" - הצדיקים אף כמתתן גדלים ומתעלים במדרגותם יותר ויותר, זאת כתוצאה "מבחייתן" היינו החיים שהותירו אחריהם, אלא תלמידותיו ותלמידיו תלמידותיו דעסקו באורייתא, אדות לכך שזכותם גדלים לתורת ה' ולעבודתו, היא שעומדת להם לצדיקים שיתוספו להם זכויות ויתעלו במדרגותם אפילו בעלמא דאתי. והיו מה שמבקשו על נשמות המתים שתדוה נשמתם צדורה בצדור החיים, היינו שהנשמות היו קשורים עם החיים שהותירו אחריהם בעולם הזה, שהמצוות ומעשי"ש שעושים החיים בעלמא חייז יקפו לזכותם בעלמא דאתי, וכך יתוספו להם זכותם אפילו בעולם העליון שיהנו לאור באור החיים.

נאח המליצו חז"ל על כך בלשונם שמתין פ. ט. "יורש, כרעא לאבות". דתנה נחבאר שע"י שדאג משאר אחיו בניו החוללים בדרך ה' וכתורתו, מכח זה הוא כבודת "יהלך" גם בעולם הבא, נמצא אפוא שהכנים הם העומנים כח החילוף לאב בעודו"ב, כדוגמת הרגלים המוליכים את האדם עליו אדמות, ובכך מוכן היטב שהבן היורש את אביו הוא כרעא דאבות - הוא רגל

וזה שאמר: "למה הדבר דומה לפעמון זהב והגיל שלו פן מרגליות כן הצדיקים משיבין לעצמן ולאחרים", שכמו הפעמון אע"פ שנוטל העניבל שלו אם משישים עליו דבר אחר הרי הוא בנדר כלי שהוא עושה מעין מלאכתו הראשונה, כמ"כ גם הצדיקים ע"י שהם משאירים אחריהם תלמידים האומרים דבר שמועה מפיחם בעולם הזה, שפתתניהם דוככות בקבר ועושים מעין מלאכתן הראשונה, ובהם הם משיבין לעצמם שאפילו בעולם הבא הם ככחינת החלף שניתוסף להם שבר. ל

זכר צדיק לכרכה

זמלא בוח מה שהביא בספר"ק "כפי יששכר" (מתק חלק מלמך ג אות יז) בפסקתא ופסקא יז אות טו אמר שלמה ומעלי י: "זכר צדיק לכרכה, אמר ריש לקיש כשחב"ה מוכיר לצדיק הוא מוכירו לשובה... כשבא להכיר הרשע הוא מוכירו לע"ה, ומי היה זה, זה היה עמלק, שבשעה שבא לעשות מלחמה עם ישראל מה אמר הק"ה למשה נמות מ, יז: "כתוב זאת וכרוך בספר", אמר לו משה רבין העולמים הצדיקים כתב בהם זכרון, אמר לו הקב"ה חייך וברוונם של צדיקים כדי ליתן להן מתן שכר לעתיד לבא, והכרוונם של רשעים כדי לפרוע מהן ולמחות את שמן ממה שקראו בענין ולכיים כפ, טז: "זכור את אשר עשה לך עמלק... תמחה את זכר עמלק' וספ, יט, עכ"ל.

זמכאר ה"כפי יששכר" עפ"י מה שהביא (מתק חלק מלמך ג אות ג, טס אות מ, טס אות פח, מתק חלק מלמך כ דקנ"ט ט) אשר שורש תיבת "זכר"י בלשון הקודש, הוא הגרצה המוליד בדומה, כעין זכר המוליד בדומה והוא מן המוח, כן הוא כח זכרון, כל מה שנחלק אצל האדם כמותו, כראותו או בשמעו איזה דבר, ואחר זמן כשיצטרך לזכור אותו דבר, הנה מוליד במוחו על ידי החוקקת זוכר אותו הדבר כמו כפעם הראשון שראה ושמע, הנה נקרא אותו הדבר "זכרון", כפעולת הזכר המוליד בדומה מן המוח, ועיין מה שכתבתי שם בפסקו ומלמך קמ"ט: "זכר עשה לנפלאותיו", זכרו נפלאותיו אשר עשה" ונכרי פסקו ח טו, יט.

של האדם ושוב אינו ראוי לדבר, בכל זאת לא נאכזה תקותו, כי ע"י שתלמידיו אומרים שמועה מפיו ושפתיהו דוככות בקבר, נחשב כאילו הרב בעצמו עושה מעין מלאכתו הראשונה ע"י דבר אחר - שתלך תורתו עדיין מצוי בעולם אלא ששמת ע"י דבר אחר - היינו התלמידים.

זכמו שהפעמון על אף שנוטל העניבל שלו עדיין שם כלי עילוי מכיון שאפשר להקישו על דבר אחר ועושה מעין מלאכתו הראשונה כפי שפורש רש"י, כמ"כ כשהתלמידים אומרים שמועות מפי רבם, נחשב בכל פעם כאילו שהגוף של הרב לומר כפועל בעולם הזה, וממילא נתוסף לו שכר בעולם הבא שמתעלה רוחו ונשמתו בנן עדה, ולכן נתחבש דוד המלך ע"ה לכקש: "אגורה באהל עולמים - שאמרו שמועות מפי". כי ע"י שונאמרים שמועות מפי הרב בעולם הזה שפתתניהו דוככות בקבר ונחשב כאילו הוא בעצמו לומר בעולם הזה, הוכה לך עולמים שאפילו בעולם הבא נתוסף לו שכר. (ומה "כפי פסקו" אות ממשפח).

זכריו הקדושים מוצקים כמין דומה במדרש ויקרא מ, טו: "צדקתך כחררי אל' ומלמך לז, ט) - מה ההרים ראויים להוריע ועושים פירות, כך הצדיקים עושים פירות ומשיבין לעצמם ולאחרים, למה הדבר דומה לפעמון זהב והגיל שלו מן מרגליות, כך הצדיקים משיבין לעצמן ולאחרים, שנאמר (מש"י ג, יז): אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו". כלומר המעשים טובים של הצדיקים עושים פירות, שע"י מעשיהם השוכנים הם ממדלים בנים ותלמידיהם והולכים בדרך ה' ותורתו, וכאמצעות כך הם משיבין לעצמם ולאחרים, לאחרים הם משיבין כשהם עודם בחיים היותם ומשפיעים להם אהבת הכורא ומלמדים תורה לאחרים, ולעצמם הם גם משיבין שע"י שהם ממדלים תלמידים אומרים דבר שמועה מפיחם גם בעולם הבא, ע"י שתלמידיהם אומרים דבר שמועה מפיחם בעולם הזה, שנחשב להם כאילו הם עצמם עדיין עוסקים בתורה בעולם הזה.

וּכְבֹּל־פְּשִׁיעַ לְמַעַן תִּיֵּיךְ׃ חֲטִיִּי׃ חֲטִיִּי׃ שְׁלִישׁ כִּשְׁשׁ
 אֲלָקָה יְתֵי כִּי לְיִשְׂרָאֵל הָאֲלֵהֶיךָ אֶת כָּל־
 שְׂמוֹתָ׃ וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־
 הָאֲלֹת הָאֵלֶּה עַל־אֱלֹהֶיךָ וְעַל־שֵׁנֶיךָ
 אֲשֶׁר רָדִפְךָ׃ וְאֹתָהּ תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ
 פְּקוּלָה יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כְּלַמְצוֹתָיו
 אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶיךָ הַיּוֹם׃ וְהוֹרִיתָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּכָל׃ מַעֲשֵׂה יְיָ כִּפְרִי
 כַּמְנַקֵּי וּכְפָרִי כְהַמְחִיךְ וּכְפָרִי אֶרְמַתְךָ
 לְטַבָּרָה כִּי׃ יָשׁוּב יְהוָה לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ
 לְטַבֵּעַ כְּאֵשׁ־שָׂשׂוּשׁ עַל־בִּבְתִּירֶיךָ׃ כִּי
 תִשְׁמָעַךְ פְּקוּלָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּר
 מַצְוֹתָיו׃ וְהִקְדִּיטָהּ דְּהַמְחִיךָ כְּפָפָר
 דְּהוֹרֶה רֶהֱרֵה כִּי תִשׁוּב אֱלֹהֶיךָ
 אֲלֵהֶיךָ כְּכָל־כְּבוֹדֵךָ וְכָל־פְּשִׁיעַ׃ ׀

וּכְבֹּל־פְּשִׁיעַ לְמַעַן תִּיֵּיךְ׃ חֲטִיִּי׃ חֲטִיִּי׃ שְׁלִישׁ כִּשְׁשׁ
 אֲלָקָה יְתֵי כִּי לְיִשְׂרָאֵל הָאֲלֵהֶיךָ אֶת כָּל־
 שְׂמוֹתָ׃ וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־
 הָאֲלֹת הָאֵלֶּה עַל־אֱלֹהֶיךָ וְעַל־שֵׁנֶיךָ
 אֲשֶׁר רָדִפְךָ׃ וְאֹתָהּ תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ
 פְּקוּלָה יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כְּלַמְצוֹתָיו
 אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶיךָ הַיּוֹם׃ וְהוֹרִיתָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּכָל׃ מַעֲשֵׂה יְיָ כִּפְרִי
 כַּמְנַקֵּי וּכְפָרִי כְהַמְחִיךְ וּכְפָרִי אֶרְמַתְךָ
 לְטַבָּרָה כִּי׃ יָשׁוּב יְהוָה לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ
 לְטַבֵּעַ כְּאֵשׁ־שָׂשׂוּשׁ עַל־בִּבְתִּירֶיךָ׃ כִּי
 תִשְׁמָעַךְ פְּקוּלָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּר
 מַצְוֹתָיו׃ וְהִקְדִּיטָהּ דְּהַמְחִיךָ כְּפָפָר
 דְּהוֹרֶה רֶהֱרֵה כִּי תִשׁוּב אֱלֹהֶיךָ
 אֲלֵהֶיךָ כְּכָל־כְּבוֹדֵךָ וְכָל־פְּשִׁיעַ׃ ׀

אור חזיים

שמירת מצוות לא מעשית, שלישית קיום מצוות עשה. ויצאם אל הארץ אשר ירשו וגו' והגד שחננת
 לה בשביל לומר מיכן המצוה סדר גלגלן כנגד
 מצוה למעור מורה וזוהי המצוה לחשוב וישב ער
 כי וזוהי המצוה שיהיה המצוה חריב, וזוהי המצוה
 ולא הוצרכו עמו דבר חריב, וזוהי המצוה
 המצוה שגורר בשב עשותו, ולמד כנגדו וישב כי
 את שבועתו ושב וקבל וגו' כחומרם וכל (וכבר ח"ג
 ר"ע) שבועות עסק המורה יהיה יחיאל נגאלים, גם
 אמר וירמי' ט"ז) על מה שצדק הארץ על שבועות
 חורתי, לה כשישבו לחלמוד חריב יקבלם כי' הכי זה מצוות עשה, וזוהי להם שכר הקרבת

אור בדור

על) לא שחננת ולא עבדתי. ע"כ פי' אכבה היא אתם ממעלות אמר חזק חזקו ב' צדק בלג' חזק. הכששים חנניקים את גורמם על
 יד המדות שחזקו גם לאכזר את האשור לזאת, ולזה ע"כ מצינו למה מני מי שאלו כן הזיקים, זה ממקרי עבירותיו
 להשיר המדות כולם לעשותם כי צ"ה, זה פירושו כמון, כשיחול ה' לנגד ויליש את מרת האמנה שב עבירותיו ירדו מלוקניו, וזוהי כמז
 מזה כפי שהוא יאמר דמיהו, והשיר כי צ"ה כרחיקו שהוצרכו עליו פי' יצטלו לא מפנה יחסו חומס על שולחו, וכן מצוות עשה מזה

וְהוֹבֵב וּבְגִישׁוֹךְ מִכֵּי עַקְמוּתֵי
 יְבָרְכֶךָ׃ וְאֲלָקָה לְחַכְמוֹ׃ וְאֵם יְהִי
 בְּלִבְךָ כְּמַיִם שִׂמָּא מִחֶמְקִין
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן

וְהוֹבֵב וּבְגִישׁוֹךְ מִכֵּי עַקְמוּתֵי
 יְבָרְכֶכָּה׃ וְאֲלָקָה לְחַכְמוֹ׃ וְאֵם יְהִי
 בְּלִבְכֶּךָ כְּמַיִם שִׂמָּא מִחֶמְקִין
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן
 וְהַמָּן וְהַמָּן׃ וְהַמָּן וְהַמָּן

אור חזיים

שהם, וכלי אמר כמלך הידום כי' כלל הכוונה, ג' וישב כי' וגו' פירות חזק הקחושה שבש
 ונעם שדרי הכמו שזרד זה, להיות שימלא
 המכות עונה לספור הכמות בגלות צולמו כי
 הלא כמה רמה מהאומות שיקרה להם מה שגלו
 מעל אדמותם, לה אמר כלל בגוים כי אין גלות
 בגלות ישראל אשר נחשבו צלרצב רוחות השלם,
 והוא אומרו כלל בגוים אשר הידום כי שמה:
ב. וישבר ער כי' אלוהיך, אומרו ושבתי ולא
 אמר כי וזוהי מצוה וגו' שיראה שמה שקדם עניין
 כספיק צמה שאמר והשבתי אל לכל וגו' כי אמר שמל לצי
 לצרף, לפי מה שפירשתי כי והשבתי אל לצרף וגו'
 היא עונת הבלגון ללבו המעשה זה לענין להכיר כי
 לא עור עשיתי, והמשובה לפני כי' להשיר דרכי
 כללות צמלות כי' ה' היא עסק המורה, שנית
 הוא מלאמר ושבתי עדי:

אור בדור

על וי' אמר, זה סימן על האמת פרישתי חזק לזרד חסד. וזוהי חכמה וזוהי חכמה, והמשובה היא הקלה על
 לבתי. סדר חכמת ענין און לו כשהם למחור, שיהיה ואם ה' חוסן, גם למה כפל שבו וקפול. (פ) שהוא חסיד. (ע)
 ולא אמר שבו וקפול חסד, אלא וקפול.

קעט ונכבוד התורה

נועים מגורים

לשמוע בקול ה' ולא לשום המה רק עלי לך לציון ציון דלמדי רב ושלום שקרה ותרעה זלל עלינו:

תדרש נועם

היה' זאת דכל עשיותיך מצות ומעשים טובים הכל יהי' מעשה רק בשביל לשמוע בקול ה' ולקיים מצות ה' ולא כמו רדיתו עד עכשיו מחמת שום הנאה שלך למען חייך וכדומה, רק כל העשיות שלך יהיו מעשה בלתי להי' לבדו, ובשביל דהקב"ה הוא רב וגדול ושליל ועיקר ושורש כל העולמות.

(מ) ועל דרך פירושנו הכתוב (שבת כ"ה) נעשה ונשמע, דהכונה הוא דנעשה ונקיים את כל המצות רק בשביל לשמוע בקול ה' ולקיים את כל דברי ה', ולא בשביל איזה הנאה שלנו, ולכן אמרו רז"ל (שם פ"ה) דכשעה דאמרו ישראל נעשה ונשמע יצתה בה קול מי גלה ר' זה לבי דמלאכי השרת משתמשים בו, שגאמר עושי דברו וחדר לשמוע בקול דברו, היינו דכונה ישראל באמרם נעשה ונשמע היתה כענין כוונה המלאכים דעושים רק בכוונה לשמוע בקול דברי ה', דהוה גם כן ענין המלאכים דנאמר בהם (מהל"ם פ"ב) עושי דברו לשמוע בקול דברו, היינו דהמלאכים עושים את דברי ה' רק בשביל לשמוע בקול דברי ה', ולא בשביל שום פני' והנאה עצמית, ועל כן לא נאמר אצל המלאכים עושי דברו ושומעים בקול דברו, רק נאמר

חייך גללה (כ) דכונה הוא כי שומל ה' אם לנצח כי' מכי עמי' עד סוף ימינו כי' למען חייך, אם כדפי' בזה ימול ויפול עמי' כי' ולא אמר בקרה גללה כי' אלא שמוע כי' וקשה גמולו גללה"ה ממי חסדו שמוע כהו' אין מורגים יומל מלכב, וי' דלדעונו יומל עמורי ממך מלכב סבי' סבי' רבני למען חייך, רק משני' ותשמע בקול שמתעורר סבי' שמתעורר יסור רק

תדרש נועם

גם לכך זרעו לאהבה את ה', ואם כן יניח בן כמותו, ומילא יהי' למען חייך' היינו דכל ירי זה יקח נחשב כאלו לא מת, וכאלו יתא' דזי עדיין, והבן הישב מאור:

(ד) (כ) ועוד נראה לומר בכוונה הכתוב ואל ה' אלהיך את לכב וכי' למען חייך, דאחיה' משוב ושמועה בקול ה', היינו דהקב"ה ימול את לכב וכי' מה דהי' עד צתה כוונתך לאהבה את ה' למען חייך דגמול טובה והנאה עצמית, את זה ימול ויעדי' ויסיר ממך ה' אלהיך, דמשעתה תהי' כוונתך בעבודתך המד' רק לשמוע יחי'ש, ועל כן ולזה אמר בהכתוב שלאחור כן דמשעתה תהי' ואחיה' משעת בקול ה', דחקשה על זה הגאון באהר"ה דמהו אמר דאחיה' משוב, ומה תשובה צריך לעשות עד אחור דהוא אוהב את ה' בכל לבבו וכל נפשו הלא אין לך מדרגה יותר גדולה מאהבה ה'.

קעט ונכבוד התורה

נועים מגורים

אז יאמר למען חייך (ט) על דרך אמרם ז"ל שחוקים נעשו מצויות במשורה מלכב, ויועשים דברי כדמ"ז ז"ל כה כבשו צנצין ולזה אמר שמשפין צוית זמלון לשפלה דקולטת סבי' סבי' כהי' כהי' אז חיות סבי' סבי' כי כמו צעורה דליל', הנה למען חייך. (י) אז מוסב על ומה לצד זרעך על דרך דוד סבי' כי כמותו לא נאמר כי מוסב, והנה ומה לצד זרעך כי' למען חייך, והבן הישב מאור:

תדרש נועם

מכות התגברות מרת היראה, והבן הישב כי דרך נפלא הוא, והוא מוכן לכני עלי' באמת:

(ב) (ט) אז יאמר ומל ה' אלהיך את לכבך ואת לכב זרעך לאהבה וכי' למען חייך, ויזבן על דרך מאמרם ז"ל (ומ"פ פ"ה) דאם עושים תשובה מאהבה אז זדונות נעשו לו ככונות, והנה יודע דברי הרמב"ן ז"ל דכוח הבנאי הוא כהכנין, ועל כן ולזה אמר דה עשה תשובה מאהבה וכא לכתיה לאהבה את ה' אלהיך, דאז זדונות שלו נעשו זכיות, וכאז כולם לסטרא דקדושה דהוא חייים האמתים, הרי זה ממילא כבר גם חיות האדם עצמו, דהרי כוחו של אדם הוא כהמעשים שלו זכות הבנאי הוא כהכנין, והנה דאמר הכתוב למען חייך, היינו דהמצואות הוא כן דאז יש לו חיים, ואין הכוונה דיעשה המצות בשביל דהי' לו חיים, רק דאז המצואות יהי' כן דיהי' לו חיים לפי זכות הבנאי בתכנין:

קעט ונכבוד התורה

נועים מגורים

לומר נשכב כחמד יעמר צמים דכתיב דעיקות ככרי' יחזקפו למהיות נפשו כחמוד, כי חכו כל החמה כי' ורמי לא עשים, אך כי אפי' שיעה לך מעצרת היראה ען אפי' ושלל מעפל מהמליות ופי' ה' כהי' לנכב רוספך. (ט) חכו ומל כי' לנכב כי' למען חייך שלא חשבטל מעמליות מחמת היראה, אפי' ישלח לך חרוב לנכב כי', והבן הישב כי דרך נפלא הוא ומעין נעני עלי' גלגלם:

תדרש נועם

חיים, רצוני לומר אתם דהנכם דבקים גם בידוה דהוא מרת האהבה וגם באליהם ורמי מרת היראה, היינו דאחם דבקים בשונותם כאחור, על ידי זה הוא חיים כולכם חיים' היינו דחשאר על ידי זה בחיים כולכם חיים, לפי דהדבקות בה' וכמרת אהבה יחזיק אותו להחיות נפשו רלא יתבטל ממצואות כאמור.

(ו) ודו' כוונה הכתוב כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, היינו דזהו ורמי' ופשיטת דכל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, אך יכ"י אפי' היינו גם מה רבוא עליך חתגרות מרת היראה ממדת יאפי' היינו מחשם ארדני, דעל ידי זה יוכל האדם להתבטל ממצואות, גם על זה יתי' יי' רוספך' היינו ריבא לך הרפואה מהשם יי' דהיה רחמי מרת אהבה ואז לא מתבטל ממצואות.

קעט ונכבוד התורה

נועים מגורים

אז יאמר למען חייך (ט) על דרך אמרם ז"ל שחוקים נעשו מצויות במשורה מלכב, ויועשים דברי כדמ"ז ז"ל כה כבשו צנצין ולזה אמר שמשפין צוית זמלון לשפלה דקולטת סבי' סבי' כהי' כהי' אז חיות סבי' סבי' כי כמו צעורה דליל', הנה למען חייך. (י) אז מוסב על ומה לצד זרעך על דרך דוד סבי' כי כמותו לא נאמר כי מוסב, והנה ומה לצד זרעך כי' למען חייך, והבן הישב מאור:

תדרש נועם

מכות התגברות מרת היראה, והבן הישב כי דרך נפלא הוא, והוא מוכן לכני עלי' באמת:

(ב) (ט) אז יאמר ומל ה' אלהיך את לכבך ואת לכב זרעך לאהבה וכי' למען חייך, ויזבן על דרך מאמרם ז"ל (ומ"פ פ"ה) דאם עושים תשובה מאהבה אז זדונות נעשו לו ככונות, והנה יודע דברי הרמב"ן ז"ל דכוח הבנאי הוא כהכנין, ועל כן ולזה אמר דה עשה תשובה מאהבה וכא לכתיה לאהבה את ה' אלהיך, דאז זדונות שלו נעשו זכיות, וכאז כולם לסטרא דקדושה דהוא חייים האמתים, הרי זה ממילא כבר גם חיות האדם עצמו, דהרי כוחו של אדם הוא כהמעשים שלו זכות הבנאי הוא כהכנין, והנה דאמר הכתוב למען חייך, היינו דהמצואות הוא כן דאז יש לו חיים, ואין הכוונה דיעשה המצות בשביל דהי' לו חיים, רק דאז המצואות יהי' כן דיהי' לו חיים לפי זכות הבנאי בתכנין:

תקנון תהלים קד

תרגום

ל אַשְׁמַח בְּקִם יְיָ בְּתֵי לְאָרֶץ וּמְרֻעַד וְגַע בְּרִירִים וְיַעֲשֶׂנוּ: וְאִפְרָא לְאֵלֶיךָ כְּעוֹד כְּדָמַי לֹא יִכְסֶם אֶרְצִי: וְאִתֵּי אֶתְּוֹרָה לֹא יִעֲרַב עֲלָיו שִׁירֵי אַנְלֵי אַשְׁמַח לְאֵלֶיךָ: לֹא יִתְמַן חַטָּאוֹם | מִן־הַלְאָרֶץ

(לג) יגע בדירים ויעשנו. כמו שמתפרש פסוקי (שמות יט טו) והר סיני עמן כולו: (ג) בערדי. כמו בערתי (ל) יתמא חטאים. מועטים: (ל) יתמא חטאים. מועטים: (ל) יתמא חטאים. מועטים:

מצודת דוד

(לג) ותריעד. מלשון רעד והתקו. ענין מתקו. (ל) יערב. ענין מתקו. (ל) יתמא חטאים. מועטים: (ל) יתמא חטאים. מועטים: (ל) יתמא חטאים. מועטים: (ל) יתמא חטאים. מועטים:

מצודת דוד

לחזור ובהו. וזה שאמר המביט לארץ ותועד. או השומעים: (ל) ותריעד. משל על כליון הרשעים כאלו חתר הארץ. וכאלו בער החרים באש מפני חרון אף. כלומר שיכלה קרן הרשעים החזק. ואמר המביט ואמר יגע. לחודיע כי נגיעתו היא הכסות השחתו: (ל) ואשירה. ידבר על לשון ישראל ועברי ה' מן הגוים. כלומר הרשעים יאבדו ואני אשירה לה' בחיי: (ל) יערב. וערב לאל שירי שהוא השיר והתודה והלל ואשמח בה' נבגד ישמח ה' במעשיו. כאלו הוא ישמח בנו ואנחנו נשמח בו. כלומר נהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלהים: (ל) יתמא. ואז יתמא חטאים כמו שפורשנו ועוד לא יבאו אחריהם. הוא שאמר הרשעים עוד אינם. לכן אמר לנפשו ברכי

מצודת דוד

היין. אשרי האיש ולמה רגשו גוים חזק פרישה היא. דאמר ר' יהודה: קיץ פרישות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראו במפלתן של רשעים. שנאמר: יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפש את ה' הללויה. הני קיץ קיץ היין. אלא שמע מינה אשרי האיש ולמה רגשו גוים חזק פרישה היא. (ברכות טז):

מצודת דוד

הנהיגי בייתי דהוה בשבחה דרכי מאיר והוה קא מצעיר ליה טובא. הוי קא בעי ר' מאיר רחמי עליהוי כי הוי ולימותה. אמרה ליה ברוחא דביתנה. מאי דעתי משום דכתיב יתמו חטאים מן הארץ. מי כתיב חטאים חטאים כתיב. ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם. כוון פרישות. לפיכך תקנו רבנן לאמר ייח ברכות. הני ייח ייח

מצודת דוד

בה. וכשאין ישראל עושין רצונו של מקום. המביט לארץ ותועד. או השומעים: (ל) ותריעד. משל על כליון הרשעים כאלו חתר הארץ. וכאלו בער החרים באש מפני חרון אף. כלומר שיכלה קרן הרשעים החזק. ואמר המביט ואמר יגע. לחודיע כי נגיעתו היא הכסות השחתו: (ל) ואשירה. ידבר על לשון ישראל ועברי ה' מן הגוים. כלומר הרשעים יאבדו ואני אשירה לה' בחיי: (ל) יערב. וערב לאל שירי שהוא השיר והתודה והלל ואשמח בה' נבגד ישמח ה' במעשיו. כאלו הוא ישמח בנו ואנחנו נשמח בו. כלומר נהיה לו לעם והוא יהיה לנו לאלהים: (ל) יתמא. ואז יתמא חטאים כמו שפורשנו ועוד לא יבאו אחריהם. הוא שאמר הרשעים עוד אינם. לכן אמר לנפשו ברכי

תרגום

בש פסמתי פניך ופלהלן תסוף רוחם ונגעון תפסח אורך ושקעון ואל-עפרם לשוקון: לשללה רוחך ופראון מתפלהלן המנוש רוחון וחתהש פני אדמה: לא ותי כבוד ויהוה לשללה רוח לעולם ושמח יהוה פמגעשיו: לא רמפתי קולך מחרפון וחתהש אפי ארעא: לא ותי אוקר

(כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים: (כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים: (כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים:

מצודת דוד

(כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים: (כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים: (כט) תוסף רוחם. לשון כלין. כמו ספי מניו (נשל על יט): (ל) משללה רוחך. נמתיים נמתיים:

מצודת דוד

ידך כאלו שבחתם. או אינן רואה אותם או יכהלן: שמורים והפטים אובדים. וטעם יבואו אחריהם. והמבין בו יבין דוד האמת: (לא) ותי כבוד ה'. הם הנבראים כי כדברך נעשו. וטעם ישמח על עמיתו הכללי: (ל) המביט. הטעם כי הוא תולה ארץ ותוא

מצודת דוד

שופסוק למעלה מזה הוא על כל החיים לא על האדם לבד. אמר זה על האדם שהוא עיקר בבראיה מטה יתכן לפרש הפסוק הזה על כל החיים לא על האדם לבד. כי יבואו אחריהם כי ימותו אלה ויילוו אחריהם החתומים. וכן כתיב ויר הולך וידור בא הכללים עומרים והפטים אובדים. ואמר התורה פי האדמה על הנולדים שיבאו חתומים לעולם: (לא) ותי כבוד וישמח בהם. ואם ירצה ישחית הכל וישובר

מצודת דוד

אם רצונו של הקב"ה בערוביא למה אמר למינוהו בשלח רוח יבראיו. וכן אתה אומר הנה ה' אלהים בחתוביא אמר הקב"ה למינוהו. את על אחת כמה וכמה אתה ופועלות לפניו. וכן דוד המבול וימנו את כל היקום. אבל חזקתו אלהים את גת. (לק"ש):

מצודת דוד

כששאל עושין רצונו של מקום חמדי עניי ה' אלהיך ונגעון רוחך ופלהלן תסוף רוחם ונגעון תפסח אורך ושקעון ואל-עפרם לשוקון: לשללה רוחך ופראון מתפלהלן המנוש רוחון וחתהש פני אדמה: לא ותי כבוד ויהוה לשללה רוח לעולם ושמח יהוה פמגעשיו: לא רמפתי קולך מחרפון וחתהש אפי ארעא: לא ותי אוקר

רמו בשערי רועי המועדים

אלא במילין דאורייתא". הרי התורה הקדושה נקראת אמת וכמו שאומרים ונתן לנו תורת אמת ומאן דאשתדל באור יקרא התורה אור האמת וראה באמת את מצבו השפל ואך שהיצר הרע מטעמו ומראה לו את כבוד עשרו ורב פעלו בתורה ומצות, ואו ידע אמתו מצבו כי עוד לא התחיל ליכנס לשעיר קדושה ויתחיל לטהר את נפשו באור התורה הקדושה. והווי הביאור דבריו חכמינו אם רעת קניית מה חסרת כלומר שאם זוכה לרעת, אזי יודע מה חסרת, כלומר שעדיין חסר לו הרבה הרבה עכמ"ד.

לימוד הנמרא הוא המורה הגדולה ביותר

יעקב אבינו שהוא בחינת 'בערדי' הוא מרת האמת והתורה כראיאת בחו"ל עה"כ (וכאשר נביא) ויעקב איש תם יושב אוהלים. על כן זכה למדרגת ההוספות - בערדי - על ידי לימוד התורה כבחינת דעת קניית מה חסרת. וכפי השיעור שיהודי מתעמק ומייגע עצמו בלימוד התורה, כן לעומתו תגרות לו התורה הטהרה לראות במצבו שבאמת עני הוא בעבודתו, ומידעיה זאת יתעורר לעסוק בעבודת "בערדי" עד שגם ה' יהיה רועי ולא חסר. ורמו לזכר, הפסוק "הויה רועי לא אחסר" כנמטריא תורה. וכמו שמביא שם את דברי אדמו"ר הזקן שווארמא דבריו האחרונים קודם פטירתו בזה הלשון דיא נמרא איז די גרעסטע טהרה (ונמרא היא המטהרה הני גדולה). וקו"ח שבלמוד התורה גופא יעסק יהודי בעבודת "עורדי" היינו שישתדל ללמוד כמה רגעים יותר מן הסדר הקבוע. ולהצמק קצת יותר בהכנת הסוגיא והראשונים, לחזור פעם נוספת על השקלא וטריא, ונה איך לשער תפלאות שעושה על ידי זה להתקרב אל מדרגת הויה רועי לא אחסר.

עצה אוד לחיות ערום כנגד היצה"ר בעבודת "עורדי"

אם ישאל השואל הלא קשה להחליט ולומר שכאמת מהיום והלאה אשנה את דרכי חיי להוסיף כך וכך בעבודתה ולא עוד אלא שכל זמן שמחליטים לעשות כן הנה מיד מתערב השטן הוא היצה"ר למונע מן יהודי עבודה זאת. אם כן מה היא העצה היעוצה לנשות אל הקודש פנימה אמנם התירדן על קושיא זו הוא כסוף הפסק "עד היום הזה". כלומר העצה בהצלחת שינוי דרכי ועבודתו כדי לעשותו יותר מעולין היא לקיים דברי חכמינו לעולם הוא אדם ערום בראה ופרמה יו. וערמימות זו כבאן היא שאל יחשוב שעתה הוא הזמן להשתן את כל מהותו ויתחפף מיד לאדם אחר לגמל. שאם יחשוב כן יתערב מיד השטן בתוך החלטתו לבלבל ולמנעו מלהציאה לפועל. רק העצה היעוצה היא שיהלית לעסוק בעבודת ההוספה לזמן קצר בלבד לפי מה שכתוב בפסוק "עד היום הזה", ונמילא בו כ"כ כוחות הרע כי היצה"ר יחשוב שהחלטה זאת תהיה לזמן מועט בלבד. וכאשר יגיע היהודי לזמן החוה, ימשיך

רמו בשערי רועי המועדים

ה' רועי לא אחסר

אומרת לאלק בערדי - עבודת ההוספות

רוד המלך אומר (מחלים כגא) ה' רועי לא אחסר, גם כי אלק בניא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. נראה שפסקים הללו מרמזים לאדם על אופן התגוננותו מפני ימי הרון, לערוך לו עצת טובה שישתדל להשיג מדרגת ה' רועי ואז יכיל הוא להיות בטוח שה' יגן עליו מכל המקטרגים כשם שהרועה מגן על צאנו מן החיות רעות. וכדי להשיג מדרגת זו של ה' רועי עלינו לפנות ליעקב אבינו שאמר (וכאשר משה) "האלקים הרועה אותי מערדי עד היום הזה". בחיי האבות גילה לנו כאן את האופן שפעל שה' יהיה לו לרועה להשגיח עליו. שהרי באור הספרים הקדושים על הכתוב (מחלים קו"ג) "אומרה לאלקי בערדי" שכל יהודי צריך להשתדל להתגבר בעבודה קצת יותר ממה שהיה רגיל עד עתה. שהרי דבר ברור הוא שעל ידי סייעתא רשמיא יכיל אדם לצאת רלעלות הרבה יותר ממה שחושב שהוא גבול כוחותיו בעבודת ה', אך כל זאת כנתי שחושק לעשות כן מעומקא רלבא.

ורווי יודע שרק על ידי עבודה שכזאת מומז הוא לה' כמו שכתוב "אומרה לאלקי בערדי", כלומר כמה שנותן לה' קצת "עורדי" ו"עורדי" ממה שהיה עובד עד עתה. כי כל מה שנעשה על פי גודי טבעו והרגלו הגם שחן מצוות, עדיין אינם כל כך הילל ורמו לפני מלך המלכי המלכים. אבל כאשר המלך רואה שעבדו מגביה עצמו מהרגלו ומתחדש בעבודתו עוד יותר בעמקות, במחשבה, בעמילות הגוף, באהבה, בקדוק מצוות, אזי נחשב כמי שמומז ומחלל לפני המלך.

יעקב זכה לה' רועי משום מרת "עורדי" שהתחל לו

וכאשר השי"ת רואה אוד שיהודי יוצא מדרכו הטבעית לשים לב על כבוד בוראו, מדה כנגד מדה הוא יצא מתוך הטבע גם כן להשגיח בפרטיות עליו ולהיות לו לרועה. וזה שאמר יעקב אבינו "האלקים הרועה אותי מערדי" כלומר שפעלתי כמדת הדין הנקראת אלקים כמדה כנגד מדה שה' יהיה רועה אותי. ואם תשאל מנין זכיתי ללכך התשובה היא שיחס זה אשר בנינו כא "מעורדי" מעבודת ההוספות שיל בכל עניני הרוחניות.

רעת תורה קניית אזי תרע כמה חסרת

ואם ישאל השואל אבל אוד אתעורר להתחיל בעבודת "בערדי" אזי נענה לו דבריו הספר ישפח ישראל" (פ' תצא ד"ג ט) על דברי החוה"ק "לא אתדבי בר נש לעלמין

רמח בשערי ר"י רועי המועדים

ומדומן כן בפסוק (ישעיה נ"ח) "מקבץ נרדף ישראל עור" אקבץ עליו לנקבציו", כלומר על ידי עבודת "עור" הש"ת יקבץ נרדף ישראל ויבא משיח בן דוד לגאלנו אכ"י.

והרמב"ם הוא גנב גדול. ואך כאים להמלהכות? שיחפש בדברים הגשמיים כאכילה ושתיה וכשאר הדברים שיראה שידא בקדושה וע"י שיעסקו בקדושה בדברים הגשמיים עי"ז יעלה הניצוצין מהם ויהא לו עי"ז החלהבות בתורה ותפלה. כי הדברים הגשמיים הם כמו אפר שיש כחוכו ניצוצין של אש כן בדברים הגשמיים יש בתוכן ניצוצין קדישין שמחיה את הדברי הגשמיים. (שיח שרפי קודש).

כתוב דכי אליהו איתא לעולם יהיה אדם ערום ביזאה פירוש ערום "נאקעטי" (מטר בגדים) היינו שכל הוראה שיהיה לו ידע שאין לו עדיין כלום (מהר"ב ר' חנוך העניך הכין מאתפמנדר).

צדיקים טהורים: אינם קובלים על הכעיות אלא מוסיפים חכמה, אינם קובלים על הרשעה אלא מוסיפים צדק, אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה (גדול אחי).

רמח בשערי ר"י רועי המועדים

בעבודתו ביתר עזו, והפעם כאשר יראה השטן שהיהודי מחליט להמשיך בעבודת ההוספה באש בווערת וירצה ענה להפילו ממעמדו למענו מלקיימה, כבר תורה עבודת היהודי כל כך בחוקה עד שאי אפשר יהיה להפילו משם בקלות.

עש"ת הם ימים של "בעור"

ויש לומר שדברי יעקב אבינו שהורה לנו צצה זאת של המגברות העבודה כנגד היצי הרעי, מוסבים בפרט על הימים הנוראים שהם ימי הדין. וזהו ביאור הפסוק אשר לפנינו, "האלקים" כלומר כשבאים ימי הדין, אזי העצה היא "הרועה אותי" שבעבודתו יפעל שה' יהיה הרועה שלו, ואז תהיה לו ההכנסה של "לא אחסר". והדרך להגיע ליהי מדרגת ה' רועי היא ע"י "מעור" עבודת ההוספה, ולכן בעש"ת מחמירין ישראל על עצמה כמה ענינים שאינם מחמירין על עצמם כל השנה כמו שנפסק בש"ע.

ירח האותנים - ההודש שהודי משפר מצוותיו

אמרן חז"ל (ר"ה ב) ב"ה יצא יוסף מבית האסורים. יוסף הוא כתיבת כח ההוספה בשמו "יוסף ה' ל' בן אחי". כלומר כל השנה אדם נופל בהרגל וטבע ונמצא אסור בגבוליו וקשה לו להוסיף בעבודה להגיע לכתיבת "עודי", אך בימים אלו המתחלים מר"ה, מתחדש כח ההוספה, ויותר קל להתחדש בעשיית מצוותיו כבעודי. והי הטעם שנקרא חודש זה ירח האותנים (שם יא) ע"ש שתקף מצוותו. פירוש מאחר שכל רצונו של היצור הוא שישאר היהודי בהרגל וטבעו, לא כן הימים הללו שבחודש זה רוח הזמן פועלת לקיים המצוות ככתיבת "עודי". בימים אלו מתגבר היהודי בגבור על יצרו והרגלו, ומקיים מצוותיו יתברך ביתר "חוקף" השתדלות ממה שהיה מקיימן עד עתה. כי הלשון תקף במצוות הוראתה שאת אותן המצוות שקיים כמשך כל השנה, עתה יש עליו לקיימן ביתר חוקף וכיתר שמחה והתלהבות.

הנאולה העתידה כאח על ידי עבודת "בעור"

עבודה זאת ממשיכה בתג הטובות. בו ישנה הדגשה בקיום המצוות באופן של הידרור במצוות ר' מינים ונתי סוכה. ולכן נמצא שגמטריא של סוכה עה"כ הוא "בעור" לקיים המקרא אמרה לאלקי בעודי. יהי רצון שנוכח בירח האיתנים שחוקף"ה יהיה הרועה שלנו על ידי ההוספה שבעבודה אומרה "לאחי בעודי" (שם ג) חיבתו עד שנוכח להגאולה השלמה על ידי משה בן דוד שהוא בגמטריא תה"ל.

1. מחתני יששכר העניך דייטש ז"ל.

אמדת הסליחות היא תפלה לעצמה ולא סיבה לדבר אחר

רוכ פעמים נשארים אנו בקטנות מוחיני ומתפללים אך ורק להסיר מאתנו היגון ודאגותיו. משונה היא תפלת הסליחות שכל יסודה בניי על התפלה לחשובה כמסרה בפני עצמה. הסליחות הם תפלה על התשובה, שמקורה היא מכה כפרת טטא העגל. שהרי עיקר תוכן תפלת הסליחות הוא אמירת ה"ג מרות של רחמים שנתחדשו בכפרת טטא העגל בזמן שנתעטף הקב"ה בשלהי צבור הוודה למשה רבנו את המדות הללו. ואכן ארתא בחז"ל (פי"ה ה) שלא היו ישראל ראויים לאותו מעשה (טטא העגל), אלא כרי להורות תשובה לרבים שחטאו, ועשה ה' כאן נורא עלילה פעולה על ישראל כדי להורות כח החשובה המתגלה בה"ג מרות של רחמים. וכבר כתב רבינו יונה שהתפלה היא מעקרי החשובה עייך עיקר טז אם כן בהתגלות ה"ג מרות שעליון נתיסדה אמירת הסליחות. נחבר שתפלת הסליחות לתכלית סופית תחשב, ואינה כשאר תפלות השנה ונובעות מתוך חסרון השלטה או חסרון הפרנסה, ומבלעדי חסרון זה לא היה צריך להתפלל. שתפלה זאת של הסליחות מיוחדת היא כמה שממבטאת את הסיבה לטטא העגל, ולא רק כהמצעי להסיר את העונש טטא העגל, אשר מבלי הטטא לא היו ישראל צריכים לכח התפלה הזאת.

הצרה עצמה היא סיבת הישועה

כנרגו הספרדים שמתחילים לומר סליחות מראש חודש אלול. והטעם לאמירת סליחות כל החודש הוכח כבר בר"ן בר"ה ט"ז לפי שכו התחילו מ' יום שהתחצה הקב"ה למשה ע"כ. ויש להוסיף עוד טעם בדבר ויוסבר על פי דברי דעת הכמה ומוסר חלק א מאמר ה) שכתב שלא זאת בלבד שכל ענין הצרה אינו אלא כידי שעל ידה הוכל לכוח הישועה אלא שעצם הצרה היא גם כן ישועה, שמהלך הצרה הוא מהלך צמיחת הישועה. וכמו שבגודליון צריך מתחילה לודע והזרע עולה וצומח, והתכלית שהיא הפרי אינו יכול לבוא רק על דרך זה על ידי זריעה וצמיחה, כמו כן ישועה זו הנצמחת מן צרה זו אינה יכולה לבוא רק בחליך שבוה עד כשנמנעמיק בדברים אלה לא נוכל להבחין אם לננות לצרה בשם צרה או ישועה כיין שמהצרה עצמה יצאה הישועה. ולדוגמא כשרואים מכה מתרפאת ומחוד המכה עצמה נמתח עור כריא וחדש, אין אנו יכולים להבחין בשום אופן האם כל היסורים והכאב שסבל הם יסורי מחלתו או שהיא מחמת הרפואה שהעור והכשר שהבריאו הם הם שגורמו לו כאב זה ונמצא שהכאב היה מתוך הכראת המכה. ויסוד זה מלמדת דוד המלך בכל פסוקי החלל. מן המצד קראתי יה ענני במרותי יה. הוא מגלה לנו שבתוך המצד בתוך הצרה טרם שנתחלף ממה ראה את הישועה. ראיית הישועה בצרה ראייה שכזו אין מפירים בה רק יחיד סגולה בכחינת זה השער לה' צדיקים יבואו בו. ו"הו", פירושו הצרות, ומהלכן השער

כרצות ה' דרכי איש

התשובה היא הסיבה לימי היין ולא להפך

השני של הספר שערי תשובה מונה רבינו יונה שש סיבות שיתעורר האדם על ידן לשוב מדרכיו הרעות. והודך החמישי הוא בעשרת ימי תשובה שעל ידי שמכיר שכל מעשיו נכחבים וה' כיא כמשפט כל מעשה ביום היין של ר"ה, והי זה יביאו לחודה מאימת הדין. והעת עת רצון, והתפלה נשמעת כה שאמר "בעת רצון עיניתו" וגם כתוב "ירשו ה' בהמצאו" ע"כ. ושמעתי שהפירוש בבינו יונה הוא שאין הכוונה רמזים שאלו הימים ימי דין הם לכן מוטלת עלינו החובה לעסוק בעבודת התשובה. אדרבה משום שהקב"ה רוצה בתשובתנו, לכן המציא לנו ימים אלו ימי היין. כלומר שתכלית הענין היא התשובה, אלא שהודך להגיע לכך היא מתוך חרדת ימי הדין. L

היפכוין הן סוד התפלה ולא להפך

וגם בעבודת התפלה נוכל למצוא אותו יסוד שהכאנו לעיל בענין התשובה. שתכלית התפלה אינה בשביל הסרת הצרות והיסורים מעצמנו עד שנוכל לומר שמוטב היה אם לא היו לנו צרות כלל ולא היינו צריכים להתפלל עליהן לסלקם אדרבה, הקב"ה רוצה שאנו נתפלל אליו וכמו שאמרו תלמידי ה' מתארה לתפלתן של צדיקים לכך האמרות עקרות היו. ולכן נותן לנו יסורים וצרות כדי שיהם יחזקו אותנו לבקש רחמים ממנו יתברך, וממלא חתקיים בזה כוונתו יתברך שנתקרב אליהו.

הנה הקב"ה קלל נחש הקדמוני (בראשית ג"ה) "ועפר תאכל כל ימי חייך". ואיחא כחז"ל (יוטא טה) בא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם. מידת בשר ודם המקניט את חברו יורד עמו עד לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קלל את הנחש, עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו ע"כ. והקשה רמ"ם מוואראקה אם כן היכן הקלה והרי תמיד מצויין לו לנחש מזונותיו. אלא באמת הקלה היא שנרדה לגמרי מעל פני ה' כמי שאומר לחברו "שוב לך אשר לך, ואל תהא לך שום שייכות עמדי". וקלה זו היא הגרועה ביותר, שהרי בשאר חיות נאמר בדם וחילים קיי. הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם, שהם נוקטים לבקש מהש"ת, מה שאין כן הנחש, שהרי נמצע ממנו האפשרות להתפלל.

1. עייך אריכות הדברים בדעת חכמה ומוסר ח"כ מאמר ע"ב.